

Rii-yo he m-kor n-co yo Yeso kute Yohana à Ut-Hyangan

Rem-se ro n-me à:

M-zante 1:1-8

Tiks ut-hyangan un takurda-to un yan-dor un
bo-ut ta'voor 1:9—3:22

Takurda-o pu'usse a rekesse o so-o ta'voor 4:1—
8:1

Kar-ut ta'voor 8:2—11:19

Caari-yo o-hwo un nem yoor ne 12:1—13:18

Ut-hyangan un hon un hon 14:1—15:8

Kok-ut ta'voor-to un ryaab-se Shir 16:1-21

Saburse un dak-o o-Babira, un re ur-ho ne be-
de un ka yan-rwor un ma-to Shir ye ut-bo ye
un ko-gwomo-wu un ya-ut-ko ne 17:1—20:10

Piish ut-ma to ur-buste 20:11-15

Ton-o Shir pu-o, hono o-dak pu-o, Urusharima-
o pu-o 21:1—22:5

Ur-buste 22:6-21

*Ramba to ro na m-kute un rii-yo Shir gene yo à
kor à:*

3 Nen tet n-me un wan-gaan o ro ramba o Shir
— Tet o ro ramba o Shir, nen tet n-me wan-
gaan ye ro o-Tato, Wà, un Kukt-o Shir ne

3 ½ Purug-de m-shiishe de ro hak-us tet ur-
purug = Ut-ho o-dugu un zungu-us yoor un
kwooz-ut tet [1,260], reng-us kwooz-ut yoor
un yoor [42] = Hak-us tet un ur-purug —
Tet un ur-purug ro purug-de un ta'voor o ro
ramba-de shiishe.

4 Ma-to_ un rem-se Shir hwoone_ à
 6 Koob-de m-warag shiishe, koob-de un re_ ur-
 ho, Koob-de un rii so-yo
 7 Shiishe_ (3 + 4)
 10 Shi-mo_ un ka hono dak-o
 12 Yan-dor Yeso
 24 Op un yoor mosse_ un op un yoor ne_ sha-mo
 un yakar Yakubu nen op un yoor yan-campo-
 ne_ un yan-Tom Yeso ne_ op un yoor
 666 Koob-de m-warag shiishe_ ur-bir, Koob-de
 un re_ ur-ho_ + Koob-de un re_ ur-ho_ + Koob-de
 un re_ ur-ho_ ne_
 1000 Caari-mo_ m-hoob, Kashi m-hoob (10 × 10
 × 10)
 144,000 Yan-dor shiishe_ (12 × 12) + (10 × 10 × 10)

¹ Ka hyangan-to_ un rwuun be-ur Yeso **Kiristi**,*
 to Shir kute wu mosse_ un rem-se he m-kor ne_ ba
 m-jime_ à. Wu_ un tomon **wan-tom-wu Shir** be-de
 un ko-guw-wu_ un Shir **Yohana** remen wu ruruté
 ye_ ken yan-guw-mo_ Shir ye_ ka hyangan-to.

² **Yohana** nomog swo-se un kap o un rem-se wu
 hyane_ mosse_ un ma-to_ Shir ne_ à, un swo-us_ Yeso
Kiristi ne_ komo.

³ Shir ya'ag wu ur-ho_ ko_ wu_ ke wu karante_ ka
 hyangan-to_ à, komo Shir a 'ye ur-ho_ un ye_ ro_ to
 m-hoge_ à komo ye_ ess ur-hur un rii-yo a gene_ n-
 me_ un ka takurda-o_ à, remen da-o nomsunte_ yow.

*Ur-gas a woote_ hun-ne_ yan-dor
 buug-ut_ ta'yoor*

* **Bor-o gaan:1 1:1** Wu Shir daagne_ à.

⁴ Ka takurda-o un rwube be un de **Yohana**, ha-mo un **yan-dor Yeso** be-ut ta'yoor-ye ro un dak-o o-Asiya à:

Me us-kon m-yar un she'et-de ba ut-ween ne nom mosse un no ne mo rwuune be-de Shir à, wu ro m-moka à, wu ro cin n-ga à, komo wu roone à, komo rwuun-mo un be-de un ka wu ro un tomon un **Kukt-o Shir**† o n-co o un kwuur-o ut-gwomo à,‡

⁵ tomso ne rwuun-mo un be-ur Yeso **Kiristi** wu ro ko-yan-ess ut-ma wan-su'e un ka rem-se. Wu ro mat-de co, be-de un ye ine ut-marimar à. Wu ro ko-Gwomo-wu un kap Gwomo-ne ye un hono o-dak.§

M-seps kap be-de un wu, wu ro na m-was à. Wu sokse na **ba'as**-ut na un bu-yo un wuus un hyó-mo un wu rem na.

⁶ Wu un daag na remen a waragté hun-ne ye un gwomo-to un wu, komo yan-**Cow un kon-se Shir**. Wu un nom kaane remen a nomoté Shir, Tato-o un wu m-guw. Yage a ya'aste m-seps kap ur-beeb ne be-de un wu ba m-ta! **Amin**.*

⁷ Gwot! Wu roon ut-ke'ente to n-Ton shir.

Ko wu ke net-wu a hyen wu,
myet un ka ye ho wu ne à.

Komo myet-mo un baag-to un hono o-dak

a nom tuk-mo ut-men remen wu,

Ee kaane to ro, **amin**.†

† **Bor-o gaan:4 1:4** ut-Girik: kukt-ut ut-ta'yoor. ‡ **Bor-o gaan:4**

1:4 Hyen komo: Rwu 3:14; Hyan 4:5. § **Bor-o gaan:5 1:5** Hyen

komo: Isha 55:4; Bong 89:27. * **Bor-o gaan:6 1:6** Hyen komo:

Rwu 19:6; Hyan 5:10. † **Bor-o gaan:7 1:7** Hyen komo: Dane

7:13; Mati 24:30; Mark 13:26; Ruka 21:27; 1Tas 4:17; ZeKa 12:10;

Yoha 19:34,37; ZeKa 12:10; Mati 24:30.

⁸ Wan-Koyan Shir wu zee, “Me ro ur-Takan, ur-Buste ne.‡ Me ro m-moka, me ro cin n-ga, komo wu roone à, Wa-ut-Gwomo kap.”§

Hyangan-to un Wà-wu un net

⁹ Me ro **Yohana**, komo or no be-de un swo ur-koob, ut-gwomo ne m-dungune ne mo ro mo ma na à un Yeso. A yanag me yan-se m-gakte hamo un dak-o un tete-de m-sa reeno o a m-zee o-Patmos à remen um ko'ote Ma-to Shir to o-nip un rwor un ma-ut Yeso ne.

¹⁰ Un ho-de o-Rahadi,***Kukt-o Shir** garamse me, um hoguru un jim un de o ken cor-o kayaya untun 'won-se o-kar.

¹¹ O zeeru, “Gen o-takurda bo un yo o hyane à. Komo o tome ye ká **yan-dor Yeso** ye be-ut ta'yoor un bo-to o-Apisu, o-Semiruna ne, o-Pergamu ne, o-Tiyatira ne, o-Saradis ne, o-Pirapiya ne, o-Rawudikiya ne komo.”

¹² Da-o um byande um hyenet wu ro ut-ma un me ne à, Um hyanu pitirra-ut ta'yoor-to un zinariya to a shere à.

¹³ Un tete-o un ká pitirra-to komo um hyanuru wu ken wu “untun **Wà-wu un net**.”† Wu ro cupu un cop-o pus-o ne o m-seeb, wu ro un hap-yo o-zinariya ne un be-de un wu.‡

‡ **Bor-o gaan:8 1:8** ut-Girik: “Me ro Arpa, Omega ne.” (Wata Arpa ro ur-takan komo Omega ro ur-buste to ut-Girik Abacada.)

§ **Bor-o gaan:8 1:8** Hyen komo: Hyan 22:13; Rwu 3:14.

* **Bor-o gaan:10 1:10** ut-Girik: Un ho-de un Wan-Koyan.

† **Bor-o gaan:13 1:13** Hyen komo: Dane 7:13. ‡ **Bor-o gaan:13 1:13** Hyen komo: Dane 10:5.

14 Hi-de un wu un hi-se un wu ne nomoste puu untun gwere-ut pus-to, komo puu untun ta'ar-ye un kem. Komo yish-ye un wu untun rem-de o-ra. §

15 Na-se un wu ro o-mok ne untun o-tagurra yo a porogse, be-de un zwo-o un ya-o-pyap à. Komo cor-o un wu ro ut-dwum untun zaaz-o un caari-mo m-ho mo ro m-ja à. * †

16 Wu ro bupu un regen-ne ta'voor un kom-o un wu o ur-re. Komo magay-o m-rye jit-ut-jit rwuunuru un nu-o un wu. Komo co-o un wu ro us-myakt untun es-mo ur-ho ur-hi.

17 Da-o um hyane wu à, um heeru un na-se un wu untun net margan. Amba wu sekuru me kom-o un wu o ur-re. Wu zee, "Wo hoge o-gyer á! Me wu ro ur-Takan ur-Buste ne. ‡

18 Me un hoog ne! Um ro marag, gwot me un hoog ne o ba m-ta! Komo me bupu un rii-se un ups m-mar ne un be-de margan-ne ro m-she'et à.

19 "Se o gen bo un rii-yo wo m-hyan m-moka à, un rii-yo he m-kor ne n-jim de un yo ka à.

20 Myot-se un ka pitirra-to ne ut-ta'voor komo un ka regen ta'voor-ye, ka ye o hyane un kom-o un re un de à. Ka myot-se se ka: Ka regen ta'voor-ye ro hek-o un ka **yan-tom-ye Shir** ye ha-mo un hun-ne yan-dor kur-ut ta'voor. Komo ká pitirra-to un zinariya-ut ta'voor-to, to ro hek-o un ká kur-ut ta'voor-to to un **yan-dor Yeso**.

§ **Bor-o gaan:14 1:14** Hyen komo: Dane 7:9. * **Bor-o gaan:15 1:14-15** Hyen komo: Dane 10:6. † **Bor-o gaan:15 1:15** Hyen komo: Izik 1:24; 43:2. ‡ **Bor-o gaan:17 1:17** Hyen komo: Isha 44:6; 48:12.

Bor-us yoor

*Tom ha-mo un yan-dor ye
un bo-o o-Apisu*

¹ “Gene wan-co-wu un yan-dor ye un bo-o o-Apisu unze:

Tom-o ka rwuun-mo un be un de, wu ro bupu un ka regen ta'oor-ye ne un kom-o un wu o ur-re à, ka wu ro m-neke n-me un ka pitirra-ut ta'oor-to o-zinariya to a shere à.

² Um nepste ka rem-se no nome à. Um hyeneste komo senge-m no, komo un 'mo ur-hur un no ne. Um nepste noa hoks 'mo ur-hur un hun-ne yo-ye ne á. No megerte ye ro m-zee un hi un de un ye **yan-Tom Yeso** à, amba ba kaane ye ro á. No 'wostu ye komo ya-ut-bo.

³ No mo'og ur-hur un swo ur-koob rem re komo no pu á.

⁴ Amba yo um rotte mosse un no ne à yo ka: No was un me ne ko or no ne untun ur-takan á.

⁵ Remen kaane, um rurute no no baks bo no ro me m-was un kowan ne à, no nep unze no kus te m-was untun n-ga á! Waktu un no be un de komo no nom yo no ro nom ur-takan à. Urege no waktune, no yagne rem-us no se **ur-ba'as** á, man habe um piishi no ut-ma. Remen kaane man ru buug-de un hun-ne no m-ru n-me un morog-de **yan-dor Yeso**.

⁶ Amba no reeg ur-ho un yo ka rii-yo: bo no ginme senge-m Nikorata-ne* untun bo um ginme-mo à.

* **Bor-us yoor:6 2:6** Ye Nikorata-ne ro m-yoos unze yan-dor kwukte m-gir komo m-nom un rem-se ma sa ne.

⁷ Kap wu ro ut-tó ne to m-hoge à, wu hoge rii-yo **Kukt-o Shir** ro un rure un hun-ne **yan-dor Yeso** à! Be-de un kowan wu re ur-ho de un **ko-Gwomo-wu un ya-ut-kot** à, man 'ye wu cow-yo un re un ka 'yo-yo un hoog yo ro n-tete o un n-Ton o shir à.[†]

*Tom ha-mo un yan-dor
un bo-o o-Semiruna*

⁸ “Gene wan-co-wu un yan-dor ye un bo-o o-Semiruna unze:

Tom-o ka o rwuune be un de, wu ro ur-Takan ur-Buste ne à; Me wu mare, um ine m-hoog ne komo à.[‡]

⁹ Um nepste range-o no un koob un no ne. Amba no ya-o-kwum-ye n-me un rem-se Shir hyane ur-bon ne à. Um nepste komo yo'og-yo ka hun-ne ye ro no m-nome à. Ye ro m-zee ye ro **Yahuda**-ne, amba ne ba kaane o á, remen morog-de un ye de un **ko-Gwomo-wu un ya-ut-kot** de.

¹⁰ No hoge gyer-o un koob-de no un ma-to m-swo m-moka á. Um rurutu no, **ko-Gwomo-wu un ya-ut-kot** wua ru a jorbe ye ken ye be un no n-me un kuke-o m-ke'et remen a megerté no. Noa su o-jaas yo har ho-ut op. Amba sher no, ko un ma-to m-mar, man 'ye no gond-o un hoog.

¹¹ Kap wu ro ut-tó ne to m-hoge à, wu hoge rii-yo **Kukt-o Shir** ro un rure un hun-ne **yan-dor Yeso** à! Be-de un kowan wu re ur-ho de un

[†] **Bor-us yoor:7 2:7** Hyen komo: Taka 2:9; Hyan 22:2; Izik 28:13; 31:8 (ut-Girik). [‡] **Bor-us yoor:8 2:8** Hyen komo: Isha 44:6; 48:12; Hyan 1:17; 22:13.

ko-Gwomo-wu un ya-ut-kot à, mar-m ayoore-mo a kor wu á. §

*Tom ha-mo un yan-dor
un bo-o o-Pergamu*

¹² “Gene wan-co-wu un yan-dor ye un bo-o o-Pergamu unze:

Tom-o ka o rwuune be un de, wu ro bupu o-magay ne o m-rye deen jit-ut-jit à.

¹³ Um nepste no ro ur-she'et n-me un bo-o un **ko-Gwomo-wu un ya-ut-kot** ro ut-gwomo à. Myet un kaane ne, no nomote me o-dorotte. Me un zee kaane remen um bakste da-o Antipas, wu swoog ur-koob be-de un **ko-Gwomo-wu un ya-ut-kot** ro ut-gwomo à har a ho wu, remen wu ko-yan-esse ma-ut re wu. Myet un kap o un yo kore ne à, wu she me á.

¹⁴ Amba to ken **ba'as-to** to ka to no nomse à: No ro un hun-ne ne kááne ye bope yoos-ur Baram à, wu yoose Barak wu ru'ut **Isra-ne nom ur-ba'as**, be-de un re un rii-yo m-re yo a **seke** pyo-o m-gir à, komo ye nom o-ás.*

¹⁵ Ka bu-o o-gaan yo komo no un hun-ne ne ye ro un dore un yoos-ur Nikorata-ne à.†

¹⁶ Waktun no, no yage **ba'as-ut** no! Un ya kááne á, man habe ba un naas o-da um gunut ur-gun un ye ne un magay-o nu-o re.

§ **Bor-us yoor:11 2:11** Hyen komo: Hyan 20:14; 21:8. * **Bor-us yoor:14 2:14** Hyen komo: Oog 22:5,7; 31:16; Kara 23:4; Oog 25:1-3.

† **Bor-us yoor:15 2:15** Ye Nikorata-ne ro m-yoos unze yan-dor kwukte m-gir komo m-nom un rem-se ma sa ne.

¹⁷ Kap wu ro ut-tó ne to m-hoge à, wu hoge rii-yo **Kukt-o Shir** ro un rure un hun-ne **yan-dor Yeso** à! Be-de un kowan wu re ur-ho de un **ko-Gwomo-wu un ya-ut-kot** à, man 'ye wu ga-to **o-Mana** to a wuke n-Ton shir à. Man ya'as ko wu ke ta'ar-ur pus-de un ka ta'ar-de a gene jin-ur pu-de n-ton un de, jin-de ko wan-gaan-wu ro kon, wu nape de á, se ka wu gokse ka ta'ar-de à.‡

*Tom ha-mo un yan-dor
un bo-o o-Tiyatira*

¹⁸ “Gene wan-co-wu un yan-dor ye un bo-o o-Tiyatira unze:

Me wu ro **Wà-wu Shir**, wu yish-ye un wu ro untun rem-de o-ra à! Na-üş re tomso o-mok ne untun o-tagurra yo a porogse à.

¹⁹ Um nepste kap rem-se no m-nom à. Um nepste senge-m no, un was-m no ne, un sher-m no ne, un guw-m no ne, un 'mo un hur un no ne. Komo me m-hyan bo no m-ha co un senge-m no arge-mo n-ga à.

²⁰ Amba um 'wostu no **ur-ba'as** ne, no un 'mo ur-hur un ka ne'a-wu ne Jezeben, wu ro m-zee un hi un de un wu 'ko-wan-Rwor un **Ma-to Shir**' wu ro. Be-de un yoos-de un wu, wu ro un raks un guw-ne re. Wu ro ye m-sho'ogse ye nomot o-ás, un nome m-gir m-senge ne, un bu-yo un re un rii-yo m-re yo a **seke** pyo-o m-gir à.§

‡ **Bor-üş yoor:17 2:17** Hyen komo: Rwu 16:14-15; 16:33-34; Yoha 6:48-50; Isha 62:2; 65:15. § **Bor-üş yoor:20 2:20** Hyen komo: 1Gwm 16:31; 2Gwm 9:22,30.

21 Um ya'ag wu o-da remen wu waktunté wu yagne rem-se o-ás, amba wu yagute.

22 Remen kaane man jorbe wu un kwuur-o un gom, komo man ru ka ye nome o-ás un wu ne à ye su ur-koob deen, se de urege ye waktunte ye yagne cow-se un wu.

23 Man hoom yakar-ye un wu. Komo myet-mo un hun-ne **yan-dor Yeso** a nep unze, me wu ro m-byarag un barag-se un net un men-to un wu ne. Komo man tope ko wu ke yo wu nome à.*

24 Amba me un tomne be-ur no ye kusse à o-Tiyatira no ye dore ka yoos-ur yo-de de á. No nom yo yan-neke-mo un wu ro m-zee á, n-me un bum-o un **ko-Gwomo-wu un ya-ut-kot** o ur-duw á. Me no m-zee, man sawsu no se ken nu-se á.

25 Se de no bup sher-m no kek har um m-mubute.

26 Be-de un kowan wu re ur-ho de un **ko-Gwomo-wu un ya-ut-kot** à, ye nomo me o-dorotte har ur-kom à, man 'ye ye gwomo-to un hun-ne n-me un ko o ke dak-o.

27 'Ye a nom gwomo-to ut-dak un ko-yo o-kwom; ye yawag ye untun tur-to ut-ba.†

A 'ye ye gon gwomo-to Tato re ya'u me à.

28 Komo man 'ye wu Myar-yo n-Sot!

29 Kap wu ro ut-tó ne to m-hoge à, wu hoge rii-yo **Kukt-o Shir** ro un rure un hun-ne **yan-dor Yeso** à!

* **Bor-üş yoor:23 2:23** Hyen komo: Bong 7:9; Irmí 17:10; Bong 62:12. † **Bor-üş yoor:27 2:26-27** Hyen komo: Bong 2:8-9 (ut-Girik).

Bor-us tet

*Tom ha-mo un yan-dor ye
un bo-o o-Saradis*

¹ “Gene wan-co-wu un yan-dor ye un bo-o o-Saradis:

Tom-o o ka o rwuune be un de, wu ro un gwomo-to un regen ta'oor un **Kukt-o Shir** ne o um tome à. Um nepste yo no m-nom à. Ko de nomte à hun-ne no m-hyan sa o zee no un hoog ne, amba no mereste.

² Zute no! M-moka no dowe yo kusu no à ur-beeb, yo ro un ma-to m-mar à. Me un zee kaane remen me hyan senge-m no shiig un yish-ye Shir re á.

³ Baks yo no yoose un yo no hoge ne à nga. No nomo yo o-dorotte no waktune be un de. Urege ne no yagute m-zute, man habe da-o no hwo o-sakto á, untun bo ko-hyow ro m-nom à.*

⁴ Amba de har m-moka, hun-ne ro kon hiin un bo-o o-Saradis ye she'ete she'et-de ba m-kukop à. Yea hewe ur-hew un me ne cupse un matuku-ut pus-to ne, remen Shir wu woote ye káne.

⁵ Be-de un kowan wu re ur-ho de un **ko-Gwomo-wu un ya-ut-kot** à, yea cup saw-ut pus-to. Man soks jin-to un ye un takurda-o un hoog á. Tomso ne man rure Tato re un yan-tom-ye un wu ne unze ye ro yan-dor re.†

* **Bor-us tet:3 3:3** Hyen komo: Mati 24:43-44; Ruka 12:39-40; Hyan 16:15. † **Bor-us tet:5 3:5** Hyen komo: Rwu 32:32-33; Bong 69:28; Hyan 20:12; Mati 10:32; Ruka 12:8.

⁶ Kap wu ro ut-tó ne to m-hoge à, wu hoge rii-yo **Kukt-o Shir** ro un rure un hun-ne **yan-dor Yeso** à!

*Tom ha-mo un yan-dor ye
un bo-o o-Pirapiya*

⁷ “Gene wan-co-wu un yan-dor ye un bo-o o-Pirapiya unze:

Me wu ro wan-gaan wu ba m-kukop o-nip ne. Me o-mabudi ne, yo ro yo ma ko-Gwomo **Dawuda** à. Da-o um tikshe ish à, wa-m-tige ro kon á. Da-o me tige ish tomso ne wa-m-tiks ro kon á.‡

⁸ Um nepste koyan yo no nome à. Nap unze um tikshitu no ish, yatt-wu he o m-hoks m-tige á. Um nepste beeb un no hiin o, amba myet un kááne ne no nomog o-dorotte un ma-ut re, no nom she-mo un nap-o re á.

⁹ M-moka noa hyen yo um he m-nom un ka hun-ne ye ne ye ro ye un **ko-Gwomo-wu un ya-ut-kot**§ à. Ye ro m-zee ye **Yahuda**-ne ye, amba ye ya-ut-bo-ye. Me un ru ye m-haan ye kwukt n-dak un na-uş no. Ka da-o ye he m-nap unze, um waste un no ne.*

¹⁰ N-me un 'mo ur-hur, no nomog o-dorotte un ma-ut re. Remen kááne, man 'er no un ká da-o o um he m-rwo meger-to hebe hun-ne ya o-zang un hono o-dak a su ur-koob. Me un nom kaane, remen um nept ko yea waktune es-mo un **ba'as-to** un ye ko yea waktune á.

‡ **Bor-uş tet:7 3:7** Hyen komo: Isha 22:22; Ayub 12:14. § **Bor-uş tet:9 3:9** ut-Girik: kuke-o un yoos un ko-Gwomo-wu un ya-ut-kot.

* **Bor-uş tet:9 3:9** Hyen komo: Isha 49:23; 60:14; 43:4.

11 Uṃ robe kusse. Bop sher-m no deen, remen taase wu ken wu rumus no ur-'yons.

12 Be-de un kowan wu re ur-ho de un **ko-Gwomo-wu un ya-ut-koṭ** à, man muut wu o-dááb n-me un Pyo-o Tato re. Ka neṭ-wu a tek yage un ka be-de á. N-ton un wur-o un wu um he m-gen:

Jin-de Shir re, un

Jin-de un bo-o Shir ne (wata Urusharima-o pu-o, o he m-kergune es-mo n-Ton shir à), un

Jin un de ne ur-pu de.†

13 Kap wu ro ut-tó ne to m-hoge à, wu hoge rii-yo **Kukt-o Shir** ro un rure un hun-ne **yan-dor Yeso** à!

*Tom ha-mo un yan-dor ye
un bo-o o-Rawudikiya*

14 “Gene wan-co-wu un yan-dor ye un bo-o o-Rawudikiya unze:

Tom-o ka o rwuune be un de, wu a m-zee ‘**Amin**’ à. Me ko-yan-ess ut-ma wu, o-nip ne, ko-Gwomo-wu un rii-yo Shir hwoone kap à.‡

15 Uṃ nepste kap rem-se no m-nom à, no nom m-she unze no m-she ko ne no m-was un me ne á. Ya no ro untun m-ho mo rotte o-ra ko m-gwugwu á. Uṃ ro conog a zee no rii gaan, o-ra ko m-gwugwu!

16 Amba remen no n-tete, no m-gwugwu á no ne o-ra á, man cops no un nu-o re!

17 No m-zee, ‘Me o-kwum ne, me un rii-yo um cone ne à, kap. Yatt rii-yo um taage á!’ ¿Ashi no

† **Bor-us tet:12 3:12** Hyen komo: Hyan 21:2; Isha 62:2; 65:15.

‡ **Bor-us tet:14 3:14** Hyen komo: Swoṭ 8:22.

nap á? No₁ ya-us-kon ye, rii-yo ur-'won à, no₁ kobi-ne ye, no₁ ur-kor, po-ne tomso.

¹⁸ Remen kaane me no₁ un ya-ut-ma no₁ o o-zinariya be un de, yo a zwo'e o-ra à. Ka da-de noa warag ya-o-kwum n-me un rem-se o-Kukt. Komo no₁ o matuku-ut pus-to be un de, no₁ cupute hi un no₁ remen no₁ bitité 'e-mo un she'et-de un kor un no₁. Komo no₁ o baat-se un yish no₁ be un de remen no₁ hyenet m-sok ne.

¹⁹ Me m-kangse, um pure wu um m-wasse un wu ne à. Remen kaane, rwo ur-hur, no₁ waktune, no₁ yage **ba'as**-ut no₁ §

²⁰ Raks no! Um ro eso me un ko'ot un ish-o un hur un no. Urege no hogute cor re no tiks o-ish, man cowbe a re be-ur gaan untun nay-ne.

²¹ Be-de un kowan wu re ur-ho de un **ko-Gwomo-wu un ya-ut-kot** à, man ru wu wu she'et un me ne un kwuur-o re, untun bo um re ur-ho, um she'ete un Tato re ne un kwuur-o un wu à.

²² Kap wu ro ut-tó ne to m-hoge à, wu hoge rii-yo **Kukt-o Shir** ro un rure un hun-ne **yan-dor Yeso** à!"

Bor-us nass

O-kwuur n-Ton o shir

¹ Bon kane, um dooru hyan un to ken hyangan-to, um hyang o ken ish-o tikshisse n-Ton shir. Um dooru m-hoge un ká cor-o um hoge n-ga à. O tepsutu me untun o-kar o zeeru me, "Daan kane,

§ **Bor-us tet:19 3:19** Hyen komo: Swoq 3:12; Yahu 12:6.

man kutu wo₂ rii-yo he m-kor₂ uṇ jim-de uṇ yo ka à.”

² Kane ba m-jime, **Kukt-o Shir** garamsuru me, uṇ hyanburu komo o₂ ken kwuur-o₂ n-me n-Ton shir komo wu₂ ken wu₂ ro tara uṇ o.

³ Ka wu₂ ro tara uṇ ka kwuur-o₂ à wu₂ ro uṣ-myakt untuṇ ta'ar-ye uṇ hwor-ye uṇ ho-mo ut-wa uṇ zen jaas-o ne. Wata, gwanga-o rigimshe ka kwuur-o. Ka gwanga-yo ro uṣ-myakt untuṇ ta'ar-de uṇ hwor de ro untuṇ ho-mo ut-wa à.*

⁴ Rigimshe uṇ ka kwuur-o ne komo to₂ ken kwuur-to₂ ro kon ur-kwooz ut-nass [24], komo sek-ye ur-kwooz uṇ nen nass [24] ro tara uṇ to. Ye ro tupu uṇ saw-ut pus-to ne ut-matuku uṇ gond-to uṇ zinariya ne uṇ hi-to uṇ ye.

⁵ Myakt-se a senge m-hyan se ro m-rwuun be-de uṇ ka kwuur-o o-zaaz ne o₂ ut-dàkàr. Uṇ co-o uṇ ka kwuur-o ne, pitirra-ut ta'yoor ro kon to ro m-re o-ra ruwruw shero shero, to ro hek-o uṇ **Kukt-o Shir**, to Shir ro m-tom à.†

⁶ Uṇ co-o uṇ ka kwuur-o, ka be-de ro kyarkyar untuṇ mo ken sa-mo mo a nome untuṇ ur-madipi à. Komo rigimshe uṇ ka kwuur-o ne, n-tete ne rii-ye uṇ hoog ro kon nass uṇ yish ne ko ke so, co uṇ jim ne.‡

⁷ Yo ur-takan ya yo ro untuṇ o-zur, ayoore-yo untuṇ gwon o-na, atette-yo ro uṇ co-o uṇ ko-hun ne, anasse-yo untuṇ o-gwom yo ut-hukse.§*

* **Bor-uṣ nass:3 4:2-3** Hyen komo: Izik 1:26-28; 10:1. † **Bor-uṣ nass:5 4:5** Hyen komo: Rwu 19:16; Hyan 8:5; 11:19; 16:18; Izik 1:13; Hyan 1:4; Zeka 4:2. ‡ **Bor-uṣ nass:6 4:6** Hyen komo: Izik 1:22. § **Bor-uṣ nass:7 4:6-7** Hyen komo: Izik 1:5-10; 10:14.

* **Bor-uṣ nass:7 4:7** Hyen komo: Izik 1:5-10; 10:14.

⁸ Ko yo ke rii-yo un hoog-yo ro ut-kukun ne ut-cind, ka kukun-to tomso ne ro un yish ne ur-me n-do ne. M-tet, m-how ne, ye m-yage hu us-sep á:

“Ba m-kukop, ba m-kukop, ba m-kukop
wu ro Wan-Koyan Shir Wa-ut-Gwomo kap.
Wu ro'e n-ga à, Wa-m-moka, wu ro, komo wu he
m-haan à.”†

⁹ Ka rii-ye un hoog-ye un ya'as m-seps, ya ut-gos, ur-bongon ne be-de un ka wu ro tara un ka kwuur-o à, wu ro un hoog ne har da-o ba m-ta à. Da-o ye cire nom kaane à,

¹⁰ da-o gaan ka sek-ye ye ur-kwooz un nass [24] kwukturu n-dak un co-o un ka wu ro tara un ka kwuur-o à. Ye ro un bongon-de un wu ro ba m-ta à. Ye essuru gond-to un ye n-dak un co-o un ka wu ro tara un ka kwuur-o à, ye ro m-zee:

¹¹ “Wo bo'ose, Wan-Koyan Shir,
remen o dekt m-seps, ut-gos, ur-beeb ne.
Remen wo nome koyan,
tomso ne un con-m ru o a nome koyan
komo remen ru, se rotte m-hoog ne.”

Bor-us taan

*Takurda-o pu'usse
un Ya o-Rwuug o-Ca ne*

¹ Um hyanuru o-takurda pu'usse un kom-o ur-re o un ka wu ro ur-she'et un kwuur-o ut-gwomo à. Ka takurda-o pu'usse o shiishte m-gen ko o ke riib-o, n-me n-do ne, o tigishshite kugup a rekesse o so-o ta'yoor.*

† **Bor-us nass:8 4:8** Hyen komo: Izik 1:18; 10:12; Isha 6:2-3.

* **Bor-us taan:1 5:1** Hyen komo: Izik 2:9-10; Isha 29:11.

² Um hyanuru ko-beeb-wu un **wan-tom-wu Shir**, wu ro o-ko'ot un caari-o o-cor wu ro m-zee, "¿Wan wu ne depe wu ke'es ká reke-to wu upste ka takurda-o?"

³ Yatt net-wu he m-hoks ko n-Ton shir, ko n-dak, ko un kus-o n-dak wu bo'ose ups un ka takurda-o, har wu karantute á.

⁴ Um 'wonuru 'won-se m-yo remen a kum net-wu woo ups un ka takurda-o har wu karantutu o á.

⁵ Amba wan-gaan be-de un ka sek-ye ye ur-kwooz un nass [24] zeeru me, "Wo 'won á! Gwot! Ka zur-yo, un baag-o **Yahuda**, un den-o ko Gwomo **Dawuda** yo reeste ur-ho. Yo ro ur-beeb ne yo ke'esté ká reke-ut ta'yoor-to komo yo ups ká takurda-o."†

⁶ Um gwotururu um hyanuru Ya o-Rwuug o-Ca sa o zee a un ho yo. Amba m-moka yo ro eso n-tete o un ká kwuur-o ut-gwomo o un ká rii-ye un hoog-ye ne nass. Yo ro komo n-tete o un ká sek-ye ne ur-kwooz un nass [24]. Wu ro us-kar ne us-ta'yoor un yish ne ta'yoor, to ro hek-o un **Kukt-o Shir**, o Shir ro m-tom un myet hono o-dak à.‡

⁷ Wu haaru co wu goksuru ká takurda-o un kom-o ur-re o un ká wu ro ur-she'et un ká kwuur-o à.

⁸ Bo wu gokste ká takurda-o ro m-gen ne à, ká rii-ye un hoog nass-ye un sek-ye ne ur-kwooz un nass [24] ye heeru un her-o un Ya o-Rwuug o-Ca. Ko wu ke be-de un ye ro o-moro ne un tur-de o-zinariya ne shiishe un rii-yo m-shi'igin, to ka to

† **Bor-us taan:5 5:5** Hyen komo: Taka 49:9; Isha 11:1,10.

‡ **Bor-us taan:6 5:6** Hyen komo: Isha 53:7; Zeka 4:10.

un esente-de un kon-se un hun-ne ye Shir se ye
kone à. §

⁹ Ye huru sep-o pu-o, ye ro m-zee:
“Wo wu bo'ose goks un ka takurda-o pu'usse-o
komo o ke'es reke-to un o o ups o.

Remen n-ga a ro hoostu wo,
komo un mar-m ru mo ur-**seke**
o rundute Shir hun-ne n-me
un ko o ke baag-o, ut-rem ne,
un buug-to un hun-ne ne ut-dak ne.*

¹⁰ O muutu ye, ye waragte yan-**Cow un kon-se
Shir,**

ye nomote Shir m-senge,
komo yea nom ut-gwomo be-de un hun-ne
ye un hono o-dak.”†

¹¹ Ka da-de um dooru m-gwot komo, um hoguru
cor-se ut-sep se un **yan-tom-ye Shir** ye arge
dugu-us op so-o dugu-us op [100,000,000] à. Ye
ro eso eso ye rigumsuru ka kwuur-o, un ka rii-ye
un hoog-ye nass-ye ne, komo un ka sek-ye ye ne.‡

¹² Ye ro un hu un ka sep-o ye ro m-muut:
“Ya o-Rwuug o-Ca yo a hoe à,
yo bo'oste goks ur-beeb, o-kwum ne, us-nap ne,
m-'wons ne,
ut-gos ne, m-seps ne, ur-bongon ne!”

¹³ Komo um hoguru hon un bo un rii-yo Shir
hwoone n-Ton shir n-dak ne à, komo un kus-o n-
dak ne, n-me m-sa ne. Kap o un rem-se un hoog
se ro un hu un ka sep-o:

§ **Bor-us taan:8 5:8** Hyen komo: Bong 141:2. * **Bor-us taan:9**

5:9 Hyen komo: Bong 33:3; 98:1; Isha 42:10. † **Bor-us taan:10**

5:10 Hyen komo: Rwu 19:6; Hyan 1:6. ‡ **Bor-us taan:11 5:11**

Hyen komo: Dane 7:10.

“Depete se ya'as ur-bongon,
 ut-gos ne, m-seps ne, ur-beeb ne,
 be-de un ka wu ro ur-she'et un ka kwuur-o ut-
 gwomo o à,
 komo un ka Rwuug-o o-Ca yo ne,
 o-da har da-o ba m-ta!”
 14 Ka rii-ye un hoog nass-ye shasuru, “**Amin!**”
 Komo ka sek-ye ye heeru, ye nomuru Shir ur-
 bongon un ka Ya Rwuug-o Ca-yo ne.

Bor-us cind

*Ka Ya o-Rwuug o-Ca yo ke'este
 ka reke-ut cind-to ur-takan to*

¹ Me gut, um hyanuru ka Ya o-Rwuug o-Ca yo
 ke'este reke-de ur-takan be-de ut-ta'yoor to un ka
 takurda-o. Ka da-de um hoguru o-gaan be-de un
 ka rii-ye un hoog nass-ye yo 'yonste o ken cor-o
 untun dwum-de o-dakàr, “Haan!”

² Um gwotururu, um hyanuru jok-o pus-yo ree.
 Wan-da-mo un yo ro o-ta ne ut-kom, o-gond ne
 yeresse un hi-de un wu. Komo wu ruuru untun
 net-wu re ur-ho à remen wu doot re ur-ho.*

³ Bo ka Ya o-Rwuug o-Ca yo ke'este reke-ur
 ayoore-de à, um hoguru rii-yo un hoog o-ayoore-
 yo zeeg, “Haan!”

⁴ Yo ken jok-yo rwuunuru o-jaas yo záá. A ya'u
 wan-da-mo un yo caari-o o-magay ur-beeb ne wu
 dosté she'et-de m-gwugwu un hono o-dak, a inuru
 ur-gun un hoom-de un hun-ne ne ko kene.†

* **Bor-us cind:2 6:2** Hyen komo: Zeka 1:8; 6:3,6. † **Bor-us
 cind:4 6:4** Hyen komo: Zeka 1:8; 6:2.

⁵ Bo ká Ca-yo ke'este reke-ur atette-de à, um hoguru rii-yo un hoog o-atette-yo zeeg, "Haan!" Um gwoṭuru n-ton, um hyanuru jok-o rim-yo. Wan-da-mo un yo ro un rii-yo ur-me ne un kom-to un wu.‡

⁶ Komo um hoguru o ken cor-o rwiunte be-de un ka rii-ye un hoog nass-ye o ro m-zee, "Kok-de un yege-hyò§ hond hond un hwor-ye ur-guwus de un ho-ur gaan ne. Kok-ut tet-to un yege-nat* hond hond un hwor-ye ur-guwus de un ho-ur gaan ne. Amba taase o sabarse m-now un m-modi ne á."

⁷ Da-o ká Ya o-Rwuug o-Ca yo ke'ese reke-ur anasse-de à, um hoguru ka rii-yo un hoog anasse-yo zeeg, "Haan!"

⁸ Um gwoṭuru kane un co re. Um hyanuru yo ken jok-yo kukurse. Jin-de un wan-da-mo un yo komo de ro "m-Mar," komo yo ro wu m-dorbe à "Saag-se." A ya'u ye ur-beeb un buug-ur gaan be-de un buug-ut nass-to un yan-she'et-de un hono o-dak, remen ye hoomté ye ut-magay, un mer ne, us-gom ne, komo un nem-ye ut-koṭ ne.†

⁹ Da-o ká Ya o-Rwuug o-Ca yo ke'ese reke-ur ataane-de à, um hyanuru be-de un 'wun-de o-**hana** hoog-mo un ka ye a hoome remen ye ko'otte Ma-to Shir hur-ur gaan m-sheer ne, komo un rure un hun-ne ne ma-ut Yeso wu he ye hoks m-gu à.

¹⁰ Ye 'yonsu us-cor deen ye zeeru, "Wan-Koyan, Wa-ur-Beeb kap, Wa-o-nip komo So-wu, ¿se de ke ho-de o he piishe un hun-ne ye un kà hono o-dak

‡ **Bor-us cind:5 6:5** Hyen komo: Zeka 6:2,6. § **Bor-us cind:6 6:6** ut-Girik: arkama. * **Bor-us cind:6 6:6** ut-Girik: barari.

† **Bor-us cind:8 6:8** Hyen komo: Izik 14:21.

o_ṭ-ma? ¿Komo yan da-o o he ye_m-rangse remen
ye_hoog te? ¿De ke ho-de o he te_m-muse?”

¹¹ Kap mo_ṭn ye_ko_wu ke a ya'suru_wu matuku-
ur seeb-de ur-pus-de. Komo a ruru ye_ṭnze ye
wuwe ya o-da hiin, se a shooste bo a cone à, ṭn
or ṭn ye ne_campo-ne_ṭn ne'a-ne ne_ye_a he m-ho-
yan-dor Yeso bo a ho_ye_à.

¹² Ka da-o ṭm hyanuru Ya o-Rwuug o-Ca ke'este
reke-ur acinde-de. A nomuru mo_ken caari-mo
ṭn nukte-mo o-dak mo. Ho-ur warguru ur-rim-de
ṭntun gwodo-o rim-o, o-reng komo da-o gaan-yo
warguru o-jaas yo záá ṭntun m-hyó.‡

¹³ Ka da-o yege-regen komo ye_hyemenuru n-
dak ṭntun bo mat-de o-rum yo ba m-nen ro_m-
hyemene_yo-mo m-'wons bu'u yo à.§

¹⁴ A pussuru o-ke'ente bo a m-pus ṭn rii-o ur-
rut à, komo a dossuru ko_o ke haag-o ṭn ko_o ke
dak-o n-tete_de m-ho_o ne_ṭn be-to_ṭn to.*

¹⁵ Ka da-o gwomo-ne_ye o-dak, ya-ṭ-con ṭn gos-
ye ne, ye_ṭn karma-ne, ṭn ya-o-kwuṃ ne, ṭn ya-
ur-beeb ne, guw-ne_ṭn yan-ba-m-guw ne ne kap,
ye argu m-wuke n-me_ṭ-wu, ṭn pak-to_ṭn Haag
ne.†

¹⁶ Ye zeeru eeg-se ṭn Haag ṭn ta'ar ne, ye zeeru
to, “He'en no_be ṭn te_no mo'og te_ṭntaase te_hyen
co-o ṭn ka_wu ro tara ṭn kwuur-o_ṭn gwomo à,
komo taase ryaab-se ṭn ká Ya o-Rwuug o-Ca yo

‡ **Bor-uṣ cind:12 6:12** Hyen komo: Hyan 11:13; 16:18; Isha
13:10; Jowe 2:10,31; 3:15; Mati 24:29; Mark 13:24-25; Ruka 21:25.

§ **Bor-uṣ cind:13 6:13** Hyen komo: Isha 34:4. * **Bor-uṣ cind:14
6:14** Hyen komo: Hyan 16:20. † **Bor-uṣ cind:15 6:15** Hyen komo:
Isha 2:19,21.

kum te.‡

¹⁷ Remen caari-de ur-ho de un ryaab-se un ye woosunte, ¿wan wu he hoks m-es?”§

Bor-us ta'yoor

*Hun-ne dugu-us zungu un
kwooz-ut yoor us-nass [144,000]*

¹ Ka da-de um hyanuru **yan-tom-ye Shir** nass eso eso un pa'aso-ut nass-to un hono o-dak. Ye wenuru m-yo mo un ko de ke kwuss-de m-hund n-ton o-dak. Ye bopuru yo-mo un kwuss-ut nass taase mo hund o-dak ko n-ton m-sa ko un yo ken 'yo-yo.*

² Komo um hyanuru wu ken **wan-tom-wu Shir** wu ro m-rwuun so ur-horan. Wu ro un reke-de Shir ne wan-hoog. Komo wu kangsuru ka **yan-tom-ye Shir** ye nass ka ye a ya'e gwomo-to ye hogusse o-dak m-sa ne m-hoog à.

³ Wu zeeru ye, “Wasu no! No hogusse o-dak ko m-sa us-'yo ne m-hoog á se a kemeste ka reke-de Shir de un zwon-to un yan-guw-mo un wu.”†

⁴ Ka da-de **wan-tom-wu Shir** un or un wu ne yan-tom ye Shir, kemete myet-mo guw-ne ye Shir. Um hoguru moor-to hun-ne ye ka yan-tom ye keme o-napa remen ye ro guw-ne ye Shir à dugu-us zungu un kwooz-ut yoor us-nass [144,000] ka ye a keme ka napa-de à ye es mo baag-to un **Isra**-ne kap.

‡ **Bor-us cind:16 6:16** Hyen komo: Hose 10:8; Ruka 23:30.

§ **Bor-us cind:17 6:17** Hyen komo: Jowe 2:11; Mara 3:2.

* **Bor-us ta'yoor:1 7:1** Hyen komo: Irmí 49:36; Dane 7:2; Zeķa 6:5. † **Bor-us ta'yoor:3 7:3** Hyen komo: Izik 9:4,6.

⁵ Ka yan-tom ye keme o-napa:

So un baag-o **Yahuda** dugu-uṣ op uṣ-yoor
[12,000],

So un baag-o Ruben dugu-uṣ op uṣ-yoor
[12,000],

So un baag-o Gad dugu-uṣ op uṣ-yoor [12,000],

⁶ So un baag-o Asher dugu-uṣ op uṣ-yoor
[12,000],

So un baag-o Napari dugu-uṣ op uṣ-yoor
[12,000],

So un baag-o Manase dugu-uṣ op uṣ-yoor
[12,000],

⁷ So un baag-o Simon dugu-uṣ op uṣ-yoor
[12,000],

So un baag-o **Rewi** dugu-uṣ op uṣ-yoor [12,000],

So un baag-o Issakar dugu-uṣ op uṣ-yoor
[12,000],

⁸ So un baag-o Zeburun dugu-uṣ op uṣ-yoor
[12,000],

So un baag-o **Yusuhu** dugu-uṣ op uṣ-yoor
[12,000],

So un baag-o **Banyamin** dugu-uṣ op uṣ-yoor
[12,000].

⁹ Bo to ka aragte à, um gwoṭuru um 'woṣ de ken caari-de ur-morog de un yan-ba-m-kukop ut-moor ne ye arge m-oog à. Ye rwuunte so un ko to ke dak-to, un ko to ke baag-to ne, un ko ye ke hun-ne ye ne, un ko de ke rem-de ne. Ye ro eso eso her-o un ká kwuur-o un co-o un ká Ca-yo. Ye cupste matuku-ut seeb-to ut-pus to, ye bups jet-se o-dobino un kom-to un ye.

¹⁰ Ye 'yonsu uṣ-cor deen ye zeeru,

“Gwu rwuunte be-de un Shir na,

wu ro tara un kwuur-o ut-gwomo à,
un ká Ca-yo ne!”

¹¹ Kap o un yan-tom-ye un Shir komo ye
rigumsuru ká kwuur-o eso eso, un ka sek-ye
ne, komo un ká rii-ye un hoog nass-ye ne. Ye
kwukтуру un her-o un ká kwuur-o, o-co n-dak ye
nomoru Shir ur-bongon.

¹² Ye senguru m-zee,

“**Amin!** Ur-bongon, m-seps ne, us-nap ne,
un 'ya m-yar ne, ut-gos ne,

ut-gwomo ne, m-'wons ne kap ro be-de Shir na
ba m-ta har ya nomot! **Amin!**”

¹³ Ka da-o wan-gaan be-de un ká sek-ye ye ur-
kwooz un nass [24] citu me, wu zee, “¿Wan ne ye
ya un matuku-ut seeb-to ut-pus to? ¿Komo ke so-o
ye rwuune?”

¹⁴ Um zeeru wu, “Gos-wu, o nepste.”

Ka da-de wu zeeru me, “Ye ka ye ro hun-ne ye
possune be-de un re ur-koob ur-gos-de à. Ye un
so'os matuku-ut seeb-to to un ye un hyó-mo un ká
Ca-yo, ye mustu to ut-pus to.†

¹⁵ “O hante ye est un her-o
un kwuur-o ut-gwomo to Shir,

komo ye un nom m-senge

m-tet, m-how ne n-me un Pyo-o un wu.

Komo ka wu ro tara un ka kwuur-o ut-gwomo à
wua she'et be-ur gaan un ye ne komo wu 'er
ye.

¹⁶ Yea do hoge m-mer á, yea do hoge o-**swoot** á,

† **Bor-us ta'voor:14 7:14** Hyen komo: Dane 12:1; Mati 24:21;
Mark 13:19.

yea do hyan n-noonho-o ur-ho á ko o ken
hund-o á. §

¹⁷ To ka a kor remen ká Ca-yo ro un tete-de
un ka kwuur-o à yo he ye m'-er.

Komo yo a dorutte ye ha-mo un yish-to
un ho-mo un hoog.

Komo Shir a pe'eg yish-mo un ye kap."*

Bor-uṣ eer

Reke-ur ata'yoore-de

¹ Da-o Ya o-Rwuug o-Ca ke'ese reke-ur
ata'yoore-de à, a reesu ceen n-Ton shir har
rii-yo wo purug-de un kwom-o gaan à.

² Ka da-o um hyanuru **yan-tom-ye Shir** nen
ta'yoor eso eso un co-o Shir, komo a ya'asuru ye
kar-ut ta'yoor-to m-hur.

³ Ka da-o wu ken **wan-tom-wu Shir** wu un
sheend-de o-zinariya ne ut-kom de un rii-yo m-
shi'igin, wu woonuru wu esuru yow yow o-**hana**
ne. A ya'asu wu rii-yo m-shi'igin deen remen wu
mossuté un kon-se un hun-ne ye Shir ne, n-ton
o-**hana** o-zinariya o ro un her-o o-kwuur à.*

⁴ Hyé-de un ka rii-yo m-shi'igin mo mosse un
kon-se un hun-ne ye Shir ne, daaru n-ton be-de
Shir cir-mo un be-de o-**hana**, be-de **wan-tom-wu**
Shir kapru yo à.

§ **Bor-uṣ ta'yoor:16 7:16** Hyen komo: Isha 49:10. * **Bor-uṣ**
ta'yoor:17 7:17 Hyen komo: Bong 23:1; Izik 34:23; Bong 23:2;
Isha 49:10; Isha 25:8. * **Bor-uṣ eer:3 8:3** Hyen komo: Eṃos
9:1; Rwuug 30:1,3.

⁵ Ka da-de **wan-tom-wu Shir** shoosuru ka sheend-de m-tuks de wu shoosuru o-ra rwuun-mo un ká **hana**-o, wu jonduru de un hono o-dak. A nomoru o-dákàr, o-zaaz ne, uṣ-myakt ne, komo dak-o nukuru.†

Kar-to m-hur uṭ-nass to ur-takan

⁶ Ka da-de ká **yan-tom-ye Shir** ye ta'yoor uṭ-kar ne uṭ-ta'yoor ye zonguru ye hurut to.

⁷ **Wan-tom-wu Shir** wu ur-takan hururu kar-o un wu. A hyanuru ta'ar-ye un kem o-ra ne, mosse m-hyó ne a duusunduru un hono o-dak. Ka ra-o tuksuru buug-ur gaan be-de un buug-ut tet-to un hono o-dak, ká ra-o tuksuru komo buug-ur gaan be-de un buug-ut tet-to uṣ-'yo un po-ut yar-to ne.‡

⁸ Ka da-de **wan-tom-wu Shir** ayoore-wu hururu kar-o un wu, a jorburu o ken haag-o o-ra o-ruw ruw n-me m-sa. Buug-ur gaan be-de un buug-ut tet-to m-sa wakturu m-hyó,

⁹ Buug-ur gaan be-de un buug-ut tet-to un rii-ye un hoog-ye ro n-me un ká sa-mo à maruru. Buug-ur gaan be-de un buug-ut tet-to un hat-to m-sa saburu.

¹⁰ Ká da-o **wan-tom-wu Shir** atette-wu hururu kar-o un wu. Yo ken caari-yo o-regen yo he'enuru zee-mo n-ton yo ro un re o-ra untun uṣ-myak rwuun-mo n-ton. Yo he'eburu un buug-ur gaan be-de un buug-ut tet-to uṭ-roog komo un yish-to m-ho ne.§

† **Bor-uṣ eer:5 8:5** Hyen komo: Rewi 16:12; Izik 10:2; Rwu 19:16; Hyan 11:19; 16:18. ‡ **Bor-uṣ eer:7 8:7** Hyen komo: Rwu 9:23-25; Izik 38:22. § **Bor-uṣ eer:10 8:10** Hyen komo: Isha 14:12.

11 Jin-de uṇ ká regen-yo komo “Gaag-de.” Yo muuturu buug-ur gaan-de m-ho kap be-de uṇ buug-ut tet-to uṇ ká ho-mo warguru ur-gaag. Hun-ne ut-moor ne ye swo ká ho-mo à ye maruru, remen gaag-de uṇ mo.*

12 Ka da-de **wan-tom-wu Shir** anasse-wu hururu kar-o uṇ wu. A wosuru buug-ur gaan be-de uṇ buug-ut tet-to ur-ho, buug-ur gaan be-de uṇ buug-ut tet-to o-reng, komo buug-ur gaan be-de uṇ buug-ut tet-to uṇ yege-regen warguru o-comb. Buug-ur gaan-de m-how ba m-cecar, kaane komo buug-ur gaan-de m-tet.†

13 Ka da-o um gwoturu, um hoguru yo ken gwom-yo yo ro us-kan bo yo ro m-hukse n-ton m-yo à. Yo ro m-zee, “Rii-yo ur-'won! Rii-yo ur-'won! Rii-yo ur-'won, be-de uṇ kap o uṇ hun-ne ye uṇ hono o-dak remen rem-se he m-kor da-o **yan-tom-ye Shir** nen tet ye hure kar-to uṇ ye!”

Bor-uṣ jero

Kar-o ataane-o

1 **Wan-tom-wu Shir** ataane-wu huru kar-o uṇ wu. Um hyanuru regen-yo he'ene rwuun-mo n-Ton shir haan-mo n-dak à, komo a ya'asuru wu rii-yo uṇ tiks uṇ 'wugupte-o uṇ ka kuub-o ur-duw o.

2 Da-o wu tikshe ká kuub-o à, de ken hye-de rwuunuru sa o zee hye-de uṇ caari-o o-ra, har

* **Bor-uṣ eer:11 8:11** Hyen komo: Irmī 9:15. † **Bor-uṣ eer:12 8:12** Hyen komo: Isha 13:10; Izik 32:7; Jowe 2:10,31; 3:15.

ká hye-de rwo'u ur-ho un kuş-o n-ton ne nom o-comb.*

³ Yege-'e rwuunuru n-me un ká hye-de, ye ciruru un hono o-dak, a ya'u ye gwomo-to us-tot untun yege-tot.†

⁴ A kewsu ye komo un taase ye sabarse po-to n-dak, ko ut-ran, ko us-'yo, se de hun-ne ye rotte napa-o Shir un zwon-to un ye á.‡

⁵ A 'ya ye gwomo-to un ho un net á, se de ye rangse hun-ne har reng-us taan. Ye ya'ag hun-ne m-reeten untun reeten-mo un totonte-o o-tot.

⁶ N-me un ká ho-to hun-ne a hoob m-mar, amba yea kum á. Yea dishe m-mar amba moa yage m-haan.§

⁷ Ká 'e-ye sha'ag jok-ye a zongse remen ur-gun à. Hi-to un ye ro yeresse untun gond-to o-zinariya, co-se un ye komo sha-mo un co-se un hun-ne.*

⁸ Hi-se un ye untun hi-se un ne'a, yin-ye un ye untun yin-ye o-zur.†

⁹ Ye copuru matuku-to ut-kwom n-te un be-to un ye, go un to hun-ne ro m-cop remen ur-gun à, zááz-o un kukun-to un ye m-shas untun zááz-o un jok-ye ur-gun.‡

¹⁰ Ye ro us-tur ne, se un tot un hun-ne untun yege-tot. Tur-se un ye rangsute hun-ne har reng-us taan.

* **Bor-us jero:2 9:2** Hyen komo: Taka 19:28. † **Bor-us jero:3 9:3** Hyen komo: Rwu 10:12-15. ‡ **Bor-us jero:4 9:4** Hyen komo: Izik 9:4. § **Bor-us jero:6 9:6** Hyen komo: Ayub 3:21; Irm 8:3.

* **Bor-us jero:7 9:7** Hyen komo: Jowe 2:4. † **Bor-us jero:8 9:8** Hyen komo: Jowe 1:6. ‡ **Bor-us jero:9 9:9** Hyen komo: Jowe 2:5.

¹¹ Ye ro uṇ ko-Gwomo ne, wu ye ro uṇ kuṣ-o uṇ wu à, wu ro ká **wan-tom-wu Shir** wu a ya'ase gwomo-to uṇ ká kuub-o ur-duw o à. Jin-de uṇ wu uṇ rem-de **ut-Ibra** “Abaddon” wu, ut-Girik komo, “Aporiyon” Wata “Wan-hom uṇ hun-ne.”

¹² Rii-yo ur-'won de ur-takan aragte, kuks ut-voor to roone à.

Kar-o acinde-o

¹³ Ka da-de **wan-tom-wu Shir** acinde-wu huru kar-o uṇ wu, um hoguru o ken cor-o ro m-rwuun be-de uṇ ka kar-ut nass-to uṇ **hana-o** uṇ zinariya o ro uṇ her-o Shir à. §

¹⁴ Ka cor-o zeeru **wan-tom-wu Shir** acinde-wu, ka wu ro o-kar ne ut-kom à, “Ho'osune ka yan-tom ye Shir nen nass-ye ye ro ke'o uṇ roog-o o-Yupireti à!”

¹⁵ Ka **yan-tom-ye Shir** nen nass-ye, a uṇ ho'osundu ye remen ye hoot buug-ur gaan be-de uṇ buug-ut tet-to uṇ hun-ne ye uṇ hono o-dak. Shir ess ka yan-tom ye remen ká da-o uṇ ká ho-de, uṇ ká reng-yo uṇ ká hak-o ne.

¹⁶ Um hoguru moor-to uṇ ka karma-ne ye n-ton uṇ jok woose miriyon zungu-uṣ yoor [200,000,000].

¹⁷ Da-o um hyane ka jok-ye uṇ yan-da-se uṇ ye ne à, ye ro untun kaane; matuku-to uṇ ye to ut-kwom ut-jaas to zàà untun o-ra, uṇ to ken ne untun sha-mo o-comb uṇ ho-mo ut-wa ne uṇ mo ut-ru ne. Ko yo ke jok-yo komo hi-de uṇ yo ro untun de o-zur, komo ta'ar-to uṇ caari-o o-ra m-rwuun uṇ nu-o uṇ ye ur-'hye ne.

¹⁸ A hooru buug-ur gaan be-de un buug-ut tet-to un hun-ne un ká ta'ar-to un caari-o o-ra to, ur-'hye m-tukne de rwuune un nu-se un ye à.

¹⁹ 'Wons-mo un ka jok-ye ro un nu-se un ye, un tur-se un ye ne komo. Tur-se un ye komo ro ut-hi ne untun to un hwo un gwomo-to un hogusse un hun-ne m-hoog ne.

²⁰ Amba ka hun-ne ye mare un ka rangse-o á, ye kwangute m-waktune be-de Shir. Ye senguru un kwukte un **ya-ut-kot** m-gir ne un saw-to a nome ut-kom à un zinariya, ko azorpa à, ko un kwomu-ut jaas-to, ko ur-ta'ar, ko us-'yo, toa hoks m-hyan á, toa hoge á, toa hoks m-arag á.*

²¹ Komo ye kon a soksu ye **ba'as-to** un hun-ne ye ye hoome á, ko hyat-to ye nome un bu-yo un mor, o-ás, ko hyow-de un ye á.

Bor-us op

*Wan-tom-wu Shir un
ya o-takurda o-rek yo ne*

¹ Ka da-de ne, um dooru m-hyan un ko-caari-wu un ko-beeb-wu un **wan-tom-wu Shir** ro m-kergune zee-mo un n-Ton shir. Ke'ente-ut hokkussute wu, o-gwanga ne un hi-de wu. Co-o un wu us-myakt untun ur-ho, na-se un wu untun ser-to o-ra.

² Wu ro un ya o-takurda o-rek yo ne upsusse un kom-to un wu. Wu essuru na-o un wu o ur-re n-me m-sa, na-o ur-kwanta komo o-dak.

* **Bor-us jero:20 9:20** Hyen komo: Bong 115:4-7; 135:15-17; Dane 5:23.

³ Wu rwunturu cor-o o-zaaz untun o-zur. Bo wu 'yonste cor à, dākàr-ut ta'yoor shasuru un caari-o o-zaaz.

⁴ Bo ka dākàr-ut ta'yoor-to teperte à, um zonguru um genet. Amba um hoguru o ken cor-o cepente ut-ma rwuun-mo n-Ton o ro m-zee, "Rii-yo ka dākàr-ut ta'yoor-to rwore à, wo jar o gen á ma-to m-rwuunte to á!"

⁵ Ka da-de, ka **wan-tom-wu Shir** wu um m-hyane eso na-o gaan n-me m-sa na-o gaan o-dak à, wu jaksuru kom-o un wu o ur-re n-Ton shir.

⁶ Wu tonduru un jin-de wan-hoog-mo un ba m-ta har ya nomot, wu nome Ton-o shir un kap o un rem-se ro ne n-me un o à, komo o-dak un rem-se ro n-me un o à, m-sa un kap rem-se ro n-me un mo à! **Wan-tom-wu Shir** zeeru, "Naas o da-o kus á!"

⁷ Da-o **wan-tom-wu Shir** ata'yoore-wu hure kar-o un wu à, ka da-o Shir he m-shoos un senge-mo un wu. Toa kor untun bo wu rure guw-ne ye un wu ye ro un rwor un ma-to un wu à.*

⁸ Ka da-de um dooru hoge un ka cor-o n-Ton shir o dooru me zee komo, "Neke o goks ká ya o-takurda o-rek yo yo, yo ro upsusse un kom-to un **wan-tom-wu Shir** wu ro eso na-o gaan o-dak o-gaan n-me m-sa à."

⁹ Um nekurü be-de **wan-tom-wu Shir** um zeeru wu ya'as me ká ya o-takurda yo. Wu zeeru me, "Goks yo o ti. Yo a nom m-rerem un nu-o ru untun so. Amba wo corusse ya-yo a nom ur-gaag n-me ut-men."

* **Bor-üş op:7 10:5-7** Hyen komo: Rwuü 20:11; Kara 32:40; Dane 12:7; Emos 3:7.

¹⁰ Ka da-de ʊm goksuru ká ya o-takurda yo ʊn kom-to ʊn **wan-tom-wu Shir**. ʊm ti'iru yo. Yo nomuru m-rerem ʊntun so ʊn nu-o re, amba bo ʊm komte m-ti á, men-ʊt re wargu ʊr-gaag.†

¹¹ Ka da-o a dooru me m-rure ʊnze, “Se o rur rii-yo he m-kor kane ʊn co komo á be-de ʊn buug-to ʊn hun-ne, hon ʊt-dak, ko de ke rem-de, ʊn gwomo-ne ne.”

Bor-ʊs op o-gaan

Yan-su'e ʊn Shir nen yoor

¹ Ka da-o a ya'asu me o-ko yo ʊr-me'es, komo a zeeru me, “Neke o me'es **Pyo-o Shir o-hana** ne. O oog ye ro ʊr-bongon n-me ʊn o á.*

² Amba taase o me'es 'woog-o n-do, remen a ya'assute ye ro **Yahuda**-ne á. Yea yawag bo-o ba m-kukop har ʊs-reng kwooz-ʊt yoor ʊs-yoor [42].†‡

³ Man 'ye yan-swo-ʊs re nen yoor ʊr-beeb. Yea cup matuku-to ʊn tuk-mo ʊt-men, yea rur Ma-to Shir har ʊt-ho o-dugu ʊn zungu-ʊs yoor ʊn ho-ʊt kwooz-ʊt tet [1,260].”

⁴ Ka **yan-Rwor ʊn Ma-to Shir** ye nen yoor-ye ro 'yo-se o-zetun ʊs-yoor ʊn ka pitirra-ʊt yoor-to ne to ro shero shero ʊn her-o Wan-Koyan wu ʊn hono o-dak á.§

† **Bor-ʊs op:10 10:10** Hyen komo: Izik 2:8—3:3. * **Bor-ʊs op o-gaan:1 11:1** Hyen komo: Izik 40:3; ZeKa 2:1-2. † **Bor-ʊs op o-gaan:2 11:2** Hak-ʊs tet ʊr-purug. ‡ **Bor-ʊs op o-gaan:2 11:2** Hyen komo: Ruka 21:24. § **Bor-ʊs op o-gaan:4 11:4** Hyen komo: ZeKa 4:3,11-14.

⁵ Urege wu ken wu ro m-senge wu hogussuté ye m-hoog, ra-o a rwuun un nu-se un ye o tuks yan-yage-to un ye. Un kaane, kap o un yan-yage-to un ye he m-merme.

⁶ Ye ro ur-beeb ne ye tigité kus-o n-ton remen taase a hye kem un ka ho-to yette un ko'ot-o un ma-ut re à. Ye ro ur-beeb ne be-de un ruw-se m-ho, ye mustu se m-hyó; komo ye ur-beeb ne ye hantute hono o-dak ko mo ke go un rew-m yo-mo mo un kap da-o ye cone à.*

⁷ Da-o ye komse rwor un tom-o un ye à, ka da-de ká nem-yo o-kot yo rwuune n-me un kuub-o ur-duw à he ye m-kup yo jiish ye ur-beeb komo yoa re ur-ho un ye, komo yo hoom ye.†

⁸ Komo a rus u-to un ye un cow-yo un ka caari-o o-bo o o a kemte Wan-Koyan-wu un ye à. A un hongse jin-de un ka bo-o o-**Sodom** ne, o-**Masar** ne.

⁹ Komo ho-ut tet ur-purug buug-to un hun-ne, ko o ke baag-o, ko de ke rem-de un ko to ke dak-to ne, yea morge ye gut ka u-to, komo ye wen a duk to.

¹⁰ Hun-ne ye un hono o-dak a nom o-zak remen mar-mo un ka **yan-Rwor un Ma-to Shir** ye yoor. Yea nom o-biki, ye tomte or un ye ne m-yar remen ka **yan-Rwor un Ma-to Shir** yoor-ye ye hante ka hun-ne ye un hono o-dak ye o-range à.

¹¹ Amba bo ka ho-ut tet-to ur-purug aragte à, shik-mo un hoog rwuunu be-de Shir mo cowuru

* **Bor-us op o-gaan:6 11:6** Hyen komo: 1Gwm 17:1; Rwu 7:17-19; 1Sam 4:8. † **Bor-us op o-gaan:7 11:7** Hyen komo: Dane 7:7,21; Hyan 13:5-7; 17:8.

be-de un ye. Ye inu eso eso un na-se un ye. Gyer-o reeru bo un ka ye hyanu ye à.‡

12 Ka da-de ye hoguru caari-o o-cor rwuun-mo n-Ton shir o ro ye m-zee, "Daan no kane!" Ye argu m-da n-Ton shir n-me ut-ke'ente, yan-yage-to un ye ro gut.§

13 A kane un ka da-o, a nomuru mo ken caari-mo un nukte-mo o-dak mo, buug-ur gaan be-de un buug-ut op to un ka bo-o wurmuru. O hooru hun-ne dugu-us ta'yoor [7,000]. Hun-ne ye kuse à ye hoguru o-gyer deen, ye sekemsuru Shir-wu n-Ton.*

14 Rii-yo ur-'won ayoore-yo aragte, komo rii-yo ur-'won atette-yo ka roone m-moka.

Kar-o ata'yoore-o

15 **Wan-tom-wu Shir** ata'yoore-wu hururu kar-o un wu, a hoguru us-cor se m-'wons n-Ton shir se ro m-zee,

"Shir rwo'og gwomo-to un hono o-dak
m-warag gwomo-ut Wan-Koyan na
un **Kiristi** wu ma un wu ne.

Komo wua nom ut-gwomo ba m-ta har ya nomot!"†

16 Ka sek-ye ur-kwooz un nen nass-ye [24], ye ro tara tara un kwuur-to un ye n-her o Shir, ye kwukturu co-se un ye ro un gwot o-dak, ye nomoru Shir ur-bongon.

17 Komo ye ro m-zee,

‡ **Bor-us op o-gaan:11 11:11** Hyen komo: Izik 37:10. § **Bor-us op o-gaan:12 11:12** Hyen komo: 2Gwm 2:11. * **Bor-us op o-gaan:13 11:13** Hyen komo: Hyan 6:12; 16:18. † **Bor-us op o-gaan:15 11:15** Hyen komo: Rwu 15:18; Dane 2:44; 7:14,27.

“Te bomog wo, Wan-Koyan Shir Wa-ut-Gwomo kap,

wo wu ro m-moka à, komo wo wu ro n-ga à,
remen o dekse beeb un du,
komo o takante gwomo-ut ru.

¹⁸ Dak-ut shiiste us-ryaab, remen da-o un ryaab-us ru woosunte.

Da-o woosunte o a hette piishe un margan-ne ut-ma à,
woa ya'as **yan-Rwor un ma-to Shir** ur-'yons
ye ro guw-ne ru à.

Komo un yan-ba-m-kukop ne
un kap o un hun-ne ne ye ya'u wo m-sek à,
es-mo un caari-ne ha-mo un rek-ye.

Komo woa saburse kap o un ye hante o sabre o-dak à!”[‡]

¹⁹ Ka da-de a tikshuru **Pyo-o Shir** n-Ton shir. Ka da-o a hyanuru kà ba-o un wu o un ess ut-ma o n-me un Pyo-o un wu. A nomoru o ken myakt-o, o-zaaz ne, o-dàkàr ne, un nukte-mo o-dak ne, un caari-ye un ta'ar-ye un kem ne.[§]

Bor-us op us-voor

Wu ken ne'a-wu un caari-ye o-hwo ne

¹ Ka da-de um hyanuru to ken caari-to ut-hyat to n-Ton o-shir. Um hyanuru wu ken ne'a-wu a hokke ur-ho à, o-reng komo yo ro un kus-o un nase wu, un hi-de un wu komo wu ro ut-gond ne to un regen op un voor [12].

[‡] **Bor-us op o-gaan:18 11:18** Hyen komo: Bong 2:5; 110:5; 115:13.

[§] **Bor-us op o-gaan:19 11:19** Hyen komo: Hyan 8:5; 16:18; 16:21.

² Wu ro ur-uub ne, komo wu dakuru kan remen
hoog-mo un dwum-to o-mat.

³ Ka da-de um hyanuru komo o ken napa-o ut-
hyat o n-Ton shir. Um hyanuru yo ken caari-yo
o-hwo o o-jaas yo yo, ut-hi ne ut-ta'oor us-kar ne
us-op, ut-gond ne ut-ta'oor un hi-to un yo.*

⁴ Tur-de un yo wishuru buug-ur gaan be-de un
buug-ut tet-to un regen n-ton, komo yo jundu ye
n-dak. Ka da-de yo esuru 'ge un her-o un ka ne'a-
wu, bo wu ro un ma-to mat à, zongse yo corute
wà un ka ne'a-wu.†

⁵ Komo wu maturu wà un wu wan-campo, wu
he nom un gwomo-to un hun-ne kap un ko-yo
o-kwom à. Amba Shir rumsuru ká wà-wu wu
deturu wu n-Ton o-shir be-de un kwuur-o un wu.‡

⁶ Ka ne'a-wu komo wu somuru so o-kot. Wu
nekuru be-de Shir ja'ase remen wu à, be-de a he
wu m-gwot har ut-ho o-dugu un zungu us-yoor un
ho-ut kwooz-ut tet à [1,260].

⁷ Gun-ur argu m-ine n-Ton. Mikayer un **yan-
tom-ye Shir** ye un wu ne ye dumuru un ka hwo-
yo ne, ka hwo-yo komo un yan-tom ye un yo ne
ye sengu ur-gun.§

⁸ Amba gun-ur reeru ka hwo-yo, a yanu yan-
tom ye un yo, komo a wenu ye she'et-de n-Ton
shir bo un ka da-o.

⁹ Ka caari-yo un ko-mong-yo hwo-yo, komo yo
a m-aag **ko-Gwomo-wu un ya-ut-kot** à, ka wu ro

* **Bor-us op us-yoor:3 12:3** Hyen komo: Dane 7:7. † **Bor-us op
us-yoor:4 12:4** Hyen komo: Dane 8:10. ‡ **Bor-us op us-yoor:5
12:5** Hyen komo: Isha 66:7; Bong 2:9. § **Bor-us op us-yoor:7
12:7** Hyen komo: Dane 10:13,21; 12:1; Ydas 1:9.

uṇ eguṣṣe kap o uṇ hun-ne ye o-dak à. A jorbu yo
n-dak moṣṣe uṇ yan-toṃ ye uṇ yo ne.*

¹⁰ Ka da-de, uṃ hoguru o ken caari-o uṇ cor-o
n-Ton shir o ro m-zee,

“M-moka gwu, ur-beeb ne, uṭ-gwomo ne to uṇ
Shir na,

komo uṇ beeb-ur **Kiristi** ne rwuunte,
Remen a jorbussute wan-yage-uṭ or na ne n-dak,
ká wu ro uṇ ce'e uṇ or na ne
uṭ-ma uṇ her o Shir m-tet, m-how ne à.†

¹¹ Ye reeg ur-ho

uṇ bu-yo uṇ hyó-mo uṇ Ya o-Rwuug o-Ca
Komo ye reeg ur-ho uṇ bu-yo ye rurute hun-ne ne
ma-uṭ Yeṣo wu he ye hoks m-gu à.

Komo ye reeg ur-ho remen ye was uṇ hoog-mo
uṇ ye ne á

har gyer-o m-mar reet ye á.

¹² Remen kaane, nom no o-zak myet no
ye ro ur-she'et n-Ton shir à!

Amba hono o-dak m-sa ne toa warag rii-yo ur-
'won!

Remen **ko-Gwomo-wu uṇ ya-uṭ-kot**

wu he'ebute be uṇ no!

Wu shiishe uṣ-ryaab,

remen wu nepse da-o uṇ wu teeste.”

¹³ Bo ka hwo-yo nepte a jorbute yo n-dak à, yo
ciru rangse uṇ ka ne'a-wu mate wan-campo à.

¹⁴ Amba a ya'uru ka ne'a-wu kukun-uṭ yoor-to
uṇ caari-yo o-gwom remen wu huksuté n-ton ha-
mo o-dákár be-de a jamsu wu à remen káne a he

* **Bor-uṣ op uṣ-yoor:9 12:9** Hyen komo: Taka 3:1; Ruka 10:18.

† **Bor-uṣ op uṣ-yoor:10 12:10** Hyen komo: Ayub 1:9-11; Zeka 3:1.

wu m-gwoṭ a 'er wu be-de un ka hwo-yo har hak-us tet ur-purug.‡

¹⁵ Ka hwo-yo rwunturu m-ho un nu-o un yo untun o-roog, unze remen ho-mo reet wu.

¹⁶ Amba dak-o guuru ka ne'a-wu, be-de un ups o-nu, o coruru ka ho-mo rwuune un nu-o o-hwo à.

¹⁷ Ka hwo-yo hogu ryaab-se un ka ne'a-wu deen. Yo 'yonsunduru ur-gun un baag-o un ka ne'a-wu ne, un ká ye ro o-dorotte un **karamsa**-to Shir ne à, ye eks komo un o Shir unze ye ma Yeso ye ro.

¹⁸ Ka hwo-yo esuru n-te m-hyereg mo n-riib m-sa.

Bor-us op us-tet

Nem-yo o-kot

¹ Komo um hyanuru yo ken nem-yo o-kot yo m-rwuun n-me m-sa. Yo ro ut-hi ne ut-ta'yoor, us-kar ne us-op, ut-gond ne ut-op un kar-se un yo. Komo un ko de ke hi-de, jin-ut ro kon to un yo'og-o Shir.*

² Ka nem-yo um hyane à yo sha'ag o-gu, amba na-se un yo nomuru ut-gos us-càn ne deen un kanku-to m-seeb ne untun kanku-to un yo ken nem-yo, yo a m-aag *o-beyar* à. Nu-o un yo nomuru untun o o-zur! Ká hwo-yo ya'asu ka nem-yo beeb-de un yo, un kwuur-o un gwomo-to un yo ne, komo un beeb-de un yo ne de ut-gos.†

‡ **Bor-us op us-yoor:14 12:14** Hyen komo: Dane 7:25; 12:7.

* **Bor-us op us-tet:1 13:1** Hyen komo: Dane 7:3; Hyan 17:3,7-12.

† **Bor-us op us-tet:2 13:2** Hyen komo: Dane 7:4-6.

³ Um hyanuru hi-ur gaan be-de un hi-to un ka nem-yo, sa o zee a un hogussu de m-hoog mo he yo m-ho à, amba ká nat-o caari-o teeste. Barag-se un hun-ne un hono o-dak kap wargu be-de un ka nem-yo, ye sengu yo m-dore.

⁴ Hun-ne kwukturu ka hwo-yo remen yo ya'ag ka nem-yo ur-beeb. Ye kwukturu ka nem-yo komo, ye ro m-cit, “¿Wan wu ro untun ka nem-yo? Komo ¿wan wu ne he ur-gun un yo ne?”

⁵ Ka da-de a ya'uru ka nem-yo rwor un ma-to o-hwaa to un yo'og-o Shir, komo a ya'u yo ut-gwomo, yo nom bo yo cone à har us-reng kwooz-ut yoor us-yoor [42].

⁶ Ka nem-yo haku nu-o un yo, yo ciru yo'og-o Shir un reeb-to un jin-de un wu ne, un be-de wu ro ur-she'et ne à, kap komo un ye ro ur-she'et n-Ton shir ne à.‡

⁷ A ya'uru ka nem-yo ut-gwomo remen yo nomot ur-gun un hun-ne ye Shir ne komo remen yo reet ye. A ya'u yo ut-gwomo to un ko o ke baag-o, un ko ye ke hun-ne ye ne, un ko de ke rem-de ne, un ko o ke dak-o ne.§

⁸ Kap o un hun-ne ye ro ur-she'et un hono o-dak à ye kwukturu ka nem-yo. Ye ro ka ye a gene jin-to un ye n-me un ka takurda-o á. Ka takurda-o ro takurda-o un hoog o un ká Ya o-Rwuug o-Ca a pane à. Cin ba a un nom hono o-dak, ká Ca-yo gene jin-to un ká hun-ne ye, ye he m-she'et ba m-ta à.*

‡ **Bor-us op us-tet:6 13:5-6** Hyen komo: Dane 7:8,25; 11:36.

§ **Bor-us op us-tet:7 13:7** Hyen komo: Dane 7:21. * **Bor-us op us-tet:8 13:8** Hyen komo: Bong 69:28.

⁹ Kap wu ro ut-to ne to m-hoge à, yage wu hogeté!

¹⁰ Bon wu a esse be-de un nom m-guw à,
be-de m-guw a he wu m-es.

Komo bo un wu a esse a ho o-magay à,
o-magay a he wu m-ho.

Un gon to ka se hun-ne ye Shir joosute ye 'mo ur-
hur be-de un dor-o Shir.†

Nem-yo rwuune n-dak à

¹¹ Ka da-de um hyanuru yo ken nem-o hor-yo
yo komo, yo ro m-rwuun n-dak à. Yo ro us-kar ne
us-yoor untun se o-ca, komo yo cepuru ut-ma, yo
rakste hun-ne untun bo ka hwo-yo ro m-nom à.

¹² Yo kuusuru kap gwomo-to un ka nem-yo ur-
takan yo. Yo rwo'uru hono o-dak un hun-ne ne
ye ro ur-she'et n-me un o à, ye kwukte ka nem-yo
ur-takan yo, yo hoog-mo m-mar mo a hogusse yo
teese à.

¹³ Yo nomuru rem-se ut-gos se ut-hyat, har yo
rwo'uru o-ra m-rwuun n-Ton shir har n-dak un
yish-ye un kowan.

¹⁴ Yo raksuru kap o un hun-ne ye ro ur-she'et
un hono o-dak à un saw-to ut-hyat to a ya'u yo
m-nom à un yish-ye un ka nem-yo ur-takan yo.
Ka nem-yo zeeru hun-ne ye un hono o-dak ye me
toog, o sha'e ka nem-yo ur-takan yo yo a hogusse
m-hoog mo m-mar o-magay à, amba myet un
kaane ne yo nom hoog à.

¹⁵ A ya'u yo ut-gwomo yo ye'et ka rii-yo sha'e ka
nem-yo a maa à hoog, remen yo teperté. Ka da-
de ka nem-yo a maa à zeeru hun-ne hoom kap o

† **Bor-us op us-tet:10 13:10** Hyen komo: Irmi 15:2; 43:11.

un wu yage kwukte un ká toog-o ro sha-mo un ká nem-yo à.

¹⁶ Ka nem-yo gakte ko wu ke remen wu kumut o-napa be-de un kom-o ur-re ko ur-zwon. Ko wu ke: rek-wu, ko gos-wu, ko-ya-o-kwum, ko ko-koob, mat-de o-sasa un ko-guw ne.

¹⁷ Ye nomog kaane remen yatt-wu hoksé m-o ko m-baab á se wu ro un ka napa-o ne, wata jin-de un ká nem-yo ko ramba-de un jin-de un yo.

¹⁸ Ká rii-yo depete net ceker ur-bon ne remen wu nept ma-to un ka napa-o. Um zeeg kaane remen ka oog-de de ro oog-de ma-hun. Ka oog-de un ka nem-yo de ro zungu-uṣ cind un kwooz-ut tet uṣ-cind [666].

Bor-uṣ op uṣ-nass

Sep-o un ye kume gwu à

¹ Ka da-o um gwotururu, um hyanururu Ya o-Rwuug o-Ca yo ro eso n-ton un Haag-o o-Urusharima* mosse un wu ne hun-ne dugu-o zungu un kwooz-ut yoor uṣ-nass [144,000], ye a gene jin-de un wu un de un Tato un wu ne à un zwon-to un ye.†

² Komo um hoguru ras rwuun-mo n-Ton shir untun dwum-de un ja-mo m-ho mo m-sa, untun dwum-de o-dàkàr. Ka ras-o um hoge à ya o ro untun ras-o un yan-bu ut-moro to un ye.

³ Ka caari-de un buug-de un ya-ut-sep ye huru sep-o pu-o n-co o un kwuur-o ut-gwomo to Shir, n-co o un ka rem-se un hoog-uṣ nass-se, komo un

* **Bor-uṣ op uṣ-nass:1 14:1** ut-Girik: o-Sihiyona. † **Bor-uṣ op uṣ-nass:1 14:1** Hyen komo: Izik 9:4; Hyan 7:3.

co o un un ka sek-ye ye ur-kwooz un nass [24].
Yatt-wu he hoks un yoos un ka sep-o à se hun-ne
dugu-o zungu un kwooz-ut yoor uṣ-nass [144,000]
cot, ye kume gwu un hono o-dak à.

⁴ Ye ka hun-ne ye, ye naase hi un de un ye m-
rwuk be-de un rew-mo un ne'a-ne á, remen ye
she'etté she'et-de ba m-kukop. Ye doruru ká Ca-
yo ko ke so-yo cowe. Shir ooste ye n-me un ges-o
un hun-ne komo a ya'asu ye untun **seke**-de un
mat-de uṣ-'yo de ur-takan be-de Shir o-Ca ne.

⁵ Ye tak un nom ut-bo, hun-ne hoks ye m-yo'og
á.‡

Yan-tom-ye Shir nen tet

⁶ Komo um hyanuru wu ken **wan-tom-wu Shir**
wu ro uṣ-ryoog un kuṣ-o n-ton. Wu ro bupu un
ma-to ba m-ta ne, wu uṣ-ryoog un ko'ot un ka **Ma-
to m-Rerem** ne be-de un hun-ne ye un hono o-
dak, un ko o ke dak-o, un ko o ke baag-o, un ko de
ke rem-de ne, n-me un ko ye ke hun-ne ye.

⁷ Wu 'yonsuru cor deen, wu zee, “Gyer no Shir,
komo no bum jin-de un wu de ut-gos. Remen da-o
kewrunsute m-moka o wu hette piishe un kap o
un hun-ne ut-ma à. Kwuktu no wu, wu wu nome
o-Ton, o-dak ne, m-sa ne, komo un yish-to m-ho
ne!”

⁸ Wu ken **wan-tom-wu Shir** ayoore-wu doruru
wu ut-ke'ente o-zaaz, wu ro m-zee, “**Babira**-o
hyeeste, Shir tok ká caari-o o-bo o **ba'as-to** un
hun-ne ye un o, o hyeeste! Hun-ne o-**Babira** ye
nakante myet o ut-dak remen ye joroté Shir. Ye

‡ **Bor-uṣ op uṣ-nass:5 14:5** Hyen komo: Zepa 3:13.

m-nom kááne untun ko-kaar-wu a ya'e m-ke be-de un campo-ne a nomot o-ás un wu ne à."§

⁹ Komo **wan-tom-wu Shir** atette-wu dorburu ye, wu dakuru cor-o ur-beeb ne, "Shir a tops myet bon net-wu kwukte ka nem-yo un sha-mo un yo ne à. Komo bon wu gokse napa-o un yo un zwon-de un wu à, ko komo un kom-to un wu à,

¹⁰ Yea su ibitte-de un ryaab-se Shir, Shir a pure ye deen remen wu ro us-ryaab un ye ne. Shir a popor ye un ta'ar-to un caari-o o-ra n-her o un yan-tom ye un wu komo n-her o un Ya o-Rwuug o-Ca.*

¹¹ Hye-de un ka ra-o atte ye un ya-ur-koob à, de sengu m-da n-ton ba m-ta har ya nomot. Wuwe-ur ro kon á m-tet, m-how ne, remen ye kwuktute ka nem-yo o-koť yo un sha-mo un yo ne, komo ye gokste napa-o un jin-de un yo."†

¹² Remen kaane, hun-ne ye Shir, ká ye ro m-dore un **karamsa-to** Shir komo ye sher un Yešo à, se ye senge o-dorotte m-sheer ne be-de un wu.

¹³ Um dooru hoge un o ken cor-o n-Ton shir o ro m-zee, "Gen to ka: Ya-o-kwum-ye, ye ro m-mar n-me un guw-m Wan-Koyan à cir-mo m-moka!"

Kukt-o zeeg, "Nip-o! Ya-o-kwum-ye jip remen yea wuwe swo ur-koob de un ye, remen 'yons-de un senge-mo un ye mo ur-bon ro ye m-dore!"

Yer-mo un hono o-dak

§ **Bor-us op us-nass:8 14:8** Hyen komo: Isha 21:9; Irmí 51:8; Hyan 18:2. * **Bor-us op us-nass:10 14:10** Hyen komo: Isha 51:17; Taka 19:24; Izik 38:22. † **Bor-us op us-nass:11 14:11** Hyen komo: Isha 34:10.

14 Um gwoturu, komo reeno un co-o re um hyanuru ke'ente-o pus-o, tara un ka ke'ente-o wu ken wu "untun **Wā-wu un Net**"‡ o-gond ne o o-zinariya un hi-de un wu, komo wu ro o-riji ne yo m-rye deen un kom-o un wu.

15 Wu ken **wan-tom-wu Shir** wu rwuunuru un **Pyo-o Shir** wu aaguru eeg un caari-o o-cor un ka wu ro ur-she'et n-ton ur-ke'ente à. Wu ro m-zee "Tabbe riji-o ru, o shi m-ye, remen da-o m-ye wooste. Rem-se un hono o-dak neneste m-sok ne."§

16 Ka wu ro tara n-ton ur-ke'ente à, wu tabbu riji-yo un wu un hono o-dak komo a yeruru rem-se un hono o-dak.

17 Bo un kaane wu ken **wan-tom-wu Shir** wu rwuunuru un **Pyo-o Shir** n-Ton shir, wu ma wu ro o-riji ne yo m-rye deen.

18 Ka da-de wu ken **wan-tom-wu Shir**, wu ro ur-beeb de m-sabarse ne o-ra, o rwuune o-hana à. Wu kangsuru ká **wan-tom-wu Shir** wu wa-o-riji yo m-rye. Wu zeeru wu, "Tabbe riji-o ru, o yend ut-anab un kat-o ut-anab o un hono o-dak, remen yakar-ye un to neneste."

19 **Wan-tom-wu Shir** tabbu riji-yo un wu un hono o-dak, wu kamsuru yakar-ye ut-anab. Wu jorburu ye un caari-o o-kuub o un pot un yakar-ye un anab un ryaab-se Shir.

20 A potu ka yakar-ye un anab-ye n-jim de o-bo n-me un ka kuub-o. Hyó-m sengu m-rwuun un ka kuub-o, mo wooste hew-de ut-mer kwooz-ut jero

‡ **Bor-us op us-nass:14 14:14** Hyen komo: Dane 7:13. § **Bor-us op us-nass:15 14:15** Hyen komo: Jowe 3:13.

[180]*† komo duw-de uṇ mo wooste untuṇ mita-o gaan ur-purug.‡§

Bor-uṣ op uṣ-taan

Yan-tom-ye Shir ta'yoor
uṇ swo ur-koob ne o-ta'yoor

¹ Uṇ hyanuru o ken napa-o n-Ton uṇ Shir, o-caari, o uṭ-hyat komo: **Yan-tom-ye Shir** nen ta'yoor uṇ swo ur-koob ne so-o ta'yoor, komo to to ro ur-kom, remen be-de uṇ to a hette rwuunte uṇ ryaab-se Shir se ur-kom.

² Uṇ hyanuru o ken rii-o untuṇ m-sa por por untuṇ o-madipi, wuugse o-ra ne. Komo uṇ hyanuru ká ye re ur-ho uṇ ká nem-yo ne uṇ sha-mo uṇ yo ne uṇ ramba-de uṇ jin-de uṇ yo ne à. Ye ro eso eso uṭ-moro ne uṭ-kom bupu to Shir ya'asu ye à

³ Ye ro uṇ hu uṇ sep-o **Mosa**, ko-guw-wu Shir, komo uṇ sep-o uṇ ká Ya Rwuug-o Ca-yo ne, ye ro m-zee,
 “Senge-m ru kutute hun-ne unze wo ro gos-wu komo Wa-uṭ-Hyat, Wan-Koyan Shir Wa-uṭ-Gwomo kap!

Cow-uṣ ru se uṇ men-uṭ pus-to se, se o-nip komo, wo ko-Gwomo-wu uṭ-dak!*

⁴ ¿Wan wu ne a gyer Wan-Koyan, wu seps jin uṇ du á?

* **Bor-uṣ op uṣ-nass:20 14:20** Kiromita zungu-uṣ tet [300].

† **Bor-uṣ op uṣ-nass:20 14:20** uṭ-Girik: “stadia” dugu-o gaan uṇ zungu-uṣ cind [1,600]. ‡ **Bor-uṣ op uṣ-nass:20 14:20** Na-uṣ nass ur-purug. § **Bor-uṣ op uṣ-nass:20 14:20** Hyen komo: Isha 63:3;

Bomo 1:15; Hyan 19:15. * **Bor-uṣ op uṣ-taan:3 15:3** Hyen komo: Rwu 15:1.

Wo wu cot ro ba m-kukop.
Myet o un hun-ne yea haan,
ye kwuktu wo
remen un piish un ma-ut ru to un men-ut
pus-to.

Komo hun-ne hoks m-hyan senge-m ru
m-kashi cas cas.”†

⁵ Ka da-de um gwoturu um hyanuru **Pyo-o Shir**
n-Ton shir. A upsussete ish-o un ka depi-o, o ro
be-de un **karamsa-to Shir** à.‡

⁶ **Yan-tom-ye Shir** nen ta'voor rwuunuru un
Pyo-o Shir un ryaab-us ta'voor ne. Ye cupste
gund-ut so-to m-cucas ne, komo un hap-se un
zinariya ne un be-to un ye.

⁷ Se o-gaan be-de un ka rii-ye un hoog nass-
ye ya'asu ka **yan-tom-ye Shir** nen ta'voor-ye
sheend-to o-zinariya ut-ta'voor shiishe un ryaab-
se Shir, wu ro wan-hoog ba m-ta har ya nomot
à.

⁸ **Pyo-o Shir** shiiru ur-hye de ro m-rwuun be-
de un seps-mo Shir un beeb-de un wu ne à. Yatt
komo wu hokse m-cow n-me un ka **Pyo-o Shir**
o à se da-o ka **yan-tom-ye Shir** nen ta'voor-ye
kome uksbe un ka swo ur-koob o-ta'voor o à, wata
sheend-ut ta'voor-to un ryaab-se Shir.§

Bor-us op us-cind

Sheend-ut ta'voor-to un ryaab-se Shir

† **Bor-us op us-taan:4 15:4** Hyen komo: Irmí 10:7; Bong 86:9.

‡ **Bor-us op us-taan:5 15:5** Hyen komo: Rwu 38:21. § **Bor-us op us-taan:8 15:8** Hyen komo: Rwu 40:34; 1Gwm 8:10-11; 2Nom 5:13-14; Isha 6:4.

¹ Ka da-de uṁ hoguru o ken cor-o o ur-beeb o ro m-rwuun n-me uṁ **Pyo-o Shir**, ka cor-o ro uṁ rure uṁ **yan-tom-ye Shir** ta'voor. O zee, "Habe no, no duusbe hono o-dak ká sheend-ut ta'voor-to, to uṁ ryaab-se Shir."

² **Wan-tom-wu Shir** wu ur-takan, wu haaru wu duusburu hono o-dak rii-yo ro uṁ sheend-o uṁ wu à. To ken nat-to rwuunuru to m-yo m-hoog ne deen uṁ wur-to uṁ ka hun-ne ye ro uṁ napa-o uṁ ka nem-yo ne à, komo uṁ ye kwukte sha-mo uṁ yo ne à.*

³ **Wan-tom-wu Shir** ayoore-wu duusburu rii-yo ro n-me uṁ sheend-o uṁ wu à n-me m-sa. Ho-m barmuru, mo warguru untun hyó-mo uṁ net-wu mare à, kap o uṁ rii-ye uṁ hoog-ye ro n-me uṁ ká sa-mo à ye maruru.

⁴ **Wan-tom-wu Shir** atette-wu duusburu rii-yo ro uṁ sheend-o uṁ wu à n-me ut-roog uṁ yish-to m-ho ne, to argu m-warag m-hyó.†

⁵ Uṁ hoguru **wan-tom-wu Shir** gos-wu wu m-ho zeeg Shir,

"Wo ko-yan-men-ut pus-to wu

be-de uṁ ma-ut ru to wo m-piish à.

Wo ro **Wu ba m-Kukop**,

wo ro m-moka, n-ga ne komo.

Remen kaane wo m-piish ut-ma hond hond.

⁶ Remen ye wuuste hyó-mo uṁ hun-ne ru:

yan-ba-m-kukop uṁ yan-rwor uṁ Ma-to Shir ne,

O ya'uru ye m-hyó ye su. Top-o uṁ ye o ká!"

* **Bor-uṣ op uṣ-cind:2 16:2** Hyen komo: Rwu 9:10. † **Bor-uṣ op uṣ-cind:4 16:4** Hyen komo: Rwu 7:17-21; Bong 78:44.

⁷ Um hoguru cor n-te o-**hana** o ro m-zee.
“Ee, Wan-Koyan Shir Wa-ut-Gwomo kap!
Piish un ma-ut ru hond hond to ro,
wo komo ko-yan-men-ut pus-to wu.”

⁸ Ka da-de **wan-tom-wu Shir** anasse-wu du-
usburu rii-yo ro un sheend-o un wu à n-me ur-ho.
Komo a ya'ag de de tuks hun-ne un hund-o ra.

⁹ Hund-o un ka o-ra o tuksu hun-ne, har ye
pyapu jin-de Shir, wu ro Wa-ur-Beeb be-de un ka
re ur-koob o à. Amba ye waktune ye sekemse jin-
de un wu á.

¹⁰ **Wan-tom-wu Shir** ataane-wu duusburu rii-
yo ro un sheend-o un wu à n-te un kwuur-o un
gwomo-to un ka nem-yo. Comb-o argu hok un
gwomo-to un ka nem-yo, komo hun-ne ye un wu
hewruru rem-to un ye remen m-reeten.‡

¹¹ Ye agu Shir o n-Ton un jin-ur yo-de remen
m-reeten mo ut-nat mo ye m-swo à. Amba ye
waktune be-de un **ba'as-de** un ye á.

Wan-tom-wu Shir acinde-wu

¹² **Wan-tom-wu Shir** acinde-wu duusuru
ryaab-se Shir se ro un sheend-o un wu à n-
me un roog-o o-Yupireti. Ho-mo un o hwo'uru
kap. Un kaane, gwomo-ne ye un dak-to ur-horan
a hoks m-pas ha-mo ur-horim un karma-ne ye
un ye ne.§

¹³ Ka da-de um hyambu yan-dak-ye rim-ye nen
tet untun yege-ku. Ye rwuunte un nu-o un ka
hwo-yo, un nu-o un ka nem-yo ne, un nu-o un ka
wan-rwor un Ma-to Shir to, to ut-bo.

‡ **Bor-üş op uş-cind:10 16:10** Hyen komo: Rwu 10:21.

§ **Bor-üş op uş-cind:12 16:12** Hyen komo: Isha 11:15.

¹⁴ Ye **ya-ʊt-kot** ye, yan-nom ʊt-hyat, ye haag be-de ʊn gwomo-ne ye ʊn hono o-dak kap, ye kargunsu ye be-ʊr gaan remen a gun-ʊt ʊr-gun ʊn Wan-Koyan ne ʊn ho-ʊr gos-de de ʊn piish ʊt-ma to Shir Wa-ʊt-Gwomo kap.

¹⁵ ʊm hogute Yeso m-zee, “War no: ʊm robe ba ʊn hwo o-da ʊntun ko-hyow! Shir ya'ag ye ʊr-ho ye ro ero à, ye esse matuku-to ʊn ye zongse à, taase ye neke ʊr-kor, ye hoge m-'e n-me ʊn hun-ne!”*

¹⁶ Ka yan-dak-ye rim-ye ye kargunsu gwomo-ne ʊn karma-ne ne ʊn ye ne be-ʊr gaan, ʊn de ken be-de a m-zee *Armagedon* à ʊn rem-de **ʊt-Ibra**.†

¹⁷ Ka da-de **wan-tom-wu Shir** ata'yoore-wu duusburu rii-yo ro ʊn sheend-o ʊn wu à ʊn yomo ʊn kus-o ʊn n-ton. O ken cor-o ʊr-beeb o rwuunuru be-de ʊn ká kwuʊr-o n-me ʊn **Pyo-o Shir**, o ro m-zee, “A komog!”

¹⁸ A nomu o-myakt, o-zaaz ne deen, ʊt-dàkàr ne, ʊn mo ken nukte-mo o-dak mo ne mo ʊn ba ʊr-bon mo a take m-nom á cin dà-o a nome net à. Ka caari-mo ʊn nukte-mo o-dak mo komo deen mo nome.‡

¹⁹ Ka caari-o o-bo o o-**Babira** o purgu be-ʊt tet, bo-to ʊn hon ʊt-dak kap to heeru. Shir baksu **ba'as-de o-Babira** wu rwo'u o swo ʊn ka ibitte-de de ʊn ryaab-se ʊn wu se m-yo.§

* **Bor-ʊs op ʊs-cind:15 16:15** Hyen komo: Mati 24:43-44; Ruka 12:39-40; Hyan 3:3. † **Bor-ʊs op ʊs-cind:16 16:16** Hyen komo: 2Gwm 23:29; ZeKa 12:11. ‡ **Bor-ʊs op ʊs-cind:18 16:18** Hyen komo: Hyan 8:5; 11:13,19. § **Bor-ʊs op ʊs-cind:19 16:19** Hyen komo: Isha 51:17.

²⁰ Ko_o ke dak-o_o ro_n-tete de m-sa à o_eguru, myet-o_ un caari-to_ ut-haag komo a do to_m-hyan á.*

²¹ Caari-to_ un ta'ar-to_ un kem, nu-se un to_me'es-de o-kiro_kwooz-ut_yoor [40], to_he'emenuru_n-ton hun-ne_rwuun-mo_n-Ton shir. Har hun-ne_pyep Shir remen rii-yo_koru_ye_ un ka ta'ar-ye_ un kem ye_à, nong deen!†

Bor-us op us-ta'oor

Ko-kaar o-nem ne

¹ Wan-gaan be-de un ká **yan-tom-ye Shir** nen ta'yoore_ye, wu_duusbe sheend-o ata'yoore_o, haanuru be un de, wu_zee, "A neke_cen na, komo man kutu wo_bo_a he piishe_ un ká caari-wu_ un ko-kaar-wu_ ut-ma à. Ka ko-kaar-wu_ ro_o-bo_o_a ma n-tete_o ut-roog deen à.*

² Gwomo-ne_ye_ un hono o-dak nomog o-ás un wu_ne, komo hun-ne_ye_ un hono o-dak swoog ke-mo_ un ás-o_ un wu_har mo_ho ye_ untun ho-de m-ke."†

³ Ká **wan-tom-wu Shir** wu heetu me o-dákár un bu-yo **Kukt-o Shir**. Reeno_o_ká, um hyane wu ken ne'a-wu_tara n-ton_ un yo ken nem-o_jaas-yo_yo. Ka nem-yo komo yo ro_ un jin-to_ un reeb-to_ Shir ne_to_a gene_ un wur-o_ un yo à, hi-to_ un yo komo ut-ta'oor us-kar ne_us-op.‡

* **Bor-us op us-cind:20 16:20** Hyen komo: Hyan 6:14. † **Bor-us op us-cind:21 16:21** Hyen komo: Rwu 9:23; Hyan 11:19.

* **Bor-us op us-ta'oor:1 17:1** Hyen komo: Irmí 51:13.

† **Bor-us op us-ta'oor:2 17:2** Hyen komo: Isha 23:17; Irmí 51:7.

‡ **Bor-us op us-ta'oor:3 17:3** Hyen komo: Hyan 13:1.

⁴ Ka ne'a-wu saw-to wu cope à jaas-to to untun ho-mo o-garura, wu hogussute ut-duk m-hoog un saw-to un zinariya, un ka ta'ar-ye o-mok ye ne ye ur-bon ye ne un rwuumb-us un hwor ne. Wu ro ur-koḱ ne ut-kom de o-zinariya shiishe un rem-se un hu-se un ás-o un wu.§

⁵ Un zwon-de un wu komo a geneg ur-jin ut-ma ne:

Rii-yo wukusse

Babira-o goṣ-o,

Ko-gwomo-wu un kaar-ne,

Inu-o un rem-se o-ás komo un hono o-dak.

⁶ Um hyanuru komo ka ne'a-wu m-nom sa o zee ke-m hooste wu. Wu suuste hyó-mo un **yan-dor Yeso**. Wu hoog ye remen ye ro un tor-se un ma-ut Yeso.

Da-o um hyane wu à, um bopu o-nu.

⁷ Amba **wan-tom-wu Shir** citu me. Wu zee, “¿Ya o bupte nu? Man rwuntu wo ut-orom mosse un bo ka ne'a-wu ro ne, komo un ka nem-yo ne yo wu da à, ka nem-yo un hi-ut ta'yoor yo us-kar ne us-op.

⁸ Ka nem-yo o hyane à, yo weste un nom un hoog n-ga, amba m-moka yo kus un hoog ne á. Amba har un kaane ne, yoa rwuun n-do un ka kuub-o ur-duw o ha-mo un be-de a he yo m-ho à. Hun-ne ye ro ur-she'et un ka hono o-dak o à, ye ro cin ba a un hwoon rii à a gen jin-to un ye n-me un takurda-o yan-hoog á, kap yea bup nu un hyan-o un ka nem-yo, remen n-ga yo ro un hoog

ne_ amba m-moka yo mereste.*

⁹ “To_ ka rem-se ro_ un_ hoob-o_ hur-de ro_ us-nap ne_ à. Ka hi-ut_ ta'yoor-to_ haag-ut_ ta'yoor-to, to_ ka ne'a-wu_ rotte_ ur-she'et n-ton_ à. Ka hi-ut_ ta'yoor-to_ komo gwomo-ne_ ta'yoor-ye,

¹⁰ nen_ taan be-de un_ ye_ mereste, acinde-wu_ ro_ ut-gwomo. Wan-gaan ro_ kon, ata'yoore-wu_ un_ go_ woon_ á. Da-o_ wu_ woone, komo wua she'et ya o-da hiin.

¹¹ Ka nem-yo wete_ un_ nom_ un_ hoog n-ga à, m-moka komo yo un_ hoog_ á, yo ro_ aeere-yo. Komo be-de un_ ka ta'yoor-ye_ yo rwuune, komo yo ro_ m-neke_ be-de yo he m-mar_ à.

¹² “Ka kar-us_ op-se o hyane_ á, ye_ ro_ ka gwomo-ne_ op-ye_ ye_ un_ goshi gokse_ beeb-de ut-gwomo_ á. Ijime, yea kum ut-gwomo. Amba yea nom_ ut-gwomo mosse_ un_ ka nem-yo ne_ awa o-gaan.†

¹³ Ka gwomo-ne_ op-ye_ ma-to_ un_ ye_ kang-o gaan to_ ro, komo ye ya'aste_ ka nem-yo beeb-de un_ ye_ un_ gwomo-to_ un_ ye_ ne_.

¹⁴ Yea_ gun_ ur-gun_ un_ Ya o-Rwuug_ o-Ca ne. Amba ka Rwuug-o_ Ca-yo yoa re ur-ho_ be-de un_ ka gwomo-ne_ ye_ remen wu_ ro_ Wan-Koyan wu_ un_ yan-koyan-ne, komo ko-Gwomo-wu_ un_ gwomo-ne. Wua she'et un_ ka hun-ne_ ye_ ye_ wu_ bane, un_ ye_ wu_ daagne_ ne_ à, un_ ye_ ro_ m-dore_ hur-ur_ gaan ne_ à.”

¹⁵ Ka da-de **wan-tom-wu Shir** zeeru me, “Ka roog-to_ o hyane_ à, be-de ka ko-kaar-wu_ ro_ ur-

* **Bor-us op us-ta'yoor:8 17:8** Hyen komo: Dane 7:7; Hyan 11:7; Bong 69:28. † **Bor-us op us-ta'yoor:12 17:12** Hyen komo: Dane 7:24.

she'et à, de ro hun-ne, moor-to un hun-ne go-us-go, ut-dak, ut-rem ne.

¹⁶ Ka nem-yo un ka kar-us op ne se o hyane a, yea kute ka ko-kaar-wu ut-yage. Yea rumus kap o un rii-yo wu rotte à ye yagu wu ur-kor. Har yea ti ap-mo un wur-o un wu. Komo ye tuks wu o-ra.

¹⁷ Yea nom kaane, remen Shir ru'usse un hur-de un ye, zonge-to ye hette nom un rii-yo wu cone à. Yea ya'as ka nem-yo beeb-de un ye remen yo reet ut-gwomo har se Ma-to Shir shiig o-nip.

¹⁸ Ka ne'a-wu wu o hyane un hyangan-ut ru à, wu ro hek-o un ka caari-o o-bo o, o ro ut-gwomo un hon un gwomo-ne ye un hono o-dak à."

Bor-us op us-eer

He-de un bo-o o-Babira

¹ Bo un arag-mo un to ka, um hyanuru wu ken **wan-tom-wu Shir** wu m-kergune rwuun-mo n-Ton shir. Wu ro ut-gwomo ne ut-gos ne, komo mok-o un wu caragsuru hono o-dak.

² Wu aaguru un cor-o gos-o, wu zee,
"Babira-o hyeeste!

Shir tok ka caari-o o-bo o **ba'as-to** un o!
O waragte be-de ur-she'et de **ya-ut-kot**
un hon un yan-dak-ye rim-ye ne
un go un ko yo ke no-yo un hu yo ne.*

³ Remen kap hun-ne ye ut-dak ye swoog m-ke mo un ka bo-o mo o-ás.
Gwomo-ne ye un hono o-dak nomog o-ás un o ne.
Remen hun-ne conog she'et-de un hoge m-rerem,

* **Bor-us op us-eer:2 18:2** Hyen komo: Isha 21:9; Irmí 51:8; Hyan 14:8; Isha 13:21; Irmí 50:39.

ya-m-o, ut-baab ne
ye un hono o-dak kumug o-kwum.”†

⁴ Um hoguru o ken cor-o rwuun-mo n-Ton o shir
o zeeg,

“Hun-ne re o, rwuun no n-me un o!

Urege no m-nom **ur-ba'as** bo ye m-nom à,
Man 'ye no ur-koob bo um he ye m-'ya à.‡

⁵ Remen a morogsute **ba'as-to** un o be-ur gaan,
to nomog m-seeb to woog Ton-o shir.

Komo Shir bakste men-ut jaas-to to un o. §

⁶ Nomu no ka bo-o hond hond bo o nomu no à,
kap bo un rem-se o nomu no à muutu no o
o-yoor.

Kok-de o burutu no ho-mo m-ke à
buru no o un de o-yoor.*

⁷ O she'ette she'et-de m-seps o-zak ne,
remen kaane nomu no o m-zom ryaab-us us-
ryaab.

O ro us-ses m-zee,

'Me, ko-saraki-wu, un deeg un de um ro tara!
Me ne'a-wu campo un wu mare à wu wu á.
Komo a wos me un tuk-mo ut-men á!'

⁸ Remen kaane, ho-ur gaan a he wu m-hante
un tuk-mo ut-men, m-mar, un mer ne.

Komo a tuks wu o-ra.

Remen Wan-Koyan Shir wu ro Wa-ur-Beeb,
komo wu he wu piishe ut-ma.†

† **Bor-us op us-eer:3 18:3** Hyen komo: Isha 23:17; Irmí 51:7.

‡ **Bor-us op us-eer:4 18:4** Hyen komo: Isha 48:20; Irmí 50:8;
51:6,45. § **Bor-us op us-eer:5 18:5** Hyen komo: Taka 18:20-21;

Irmí 51:9. * **Bor-us op us-eer:6 18:6** Hyen komo: Bong 137:8;

Irmí 50:29. † **Bor-us op us-eer:8 18:7-8** Hyen komo: Isha 47:7-9.

⁹ “N-ga, gwomo-ne ye ʊn hono o-dak ye nomog o-ás ʊn wu ne komo ye hogute m-rerem ʊn saw-to ʊn hwor to ʊn wu. Amba da-o ye hyane hye-de o-ra de ʊn tuk-mo ʊn wu à, yea 'ʊn-ʊs-'won ʊn ʊs-kan ne deen remen wu.

¹⁰ Yea es ʊr-hew ne remen ye ʊn hoge o-gyer o ʊn swo ʊr-koob de wu ro m-swo à. Yea senge m-zee,

“ ‘Wo rii-yo ʊr-'won yo! Wo rii-yo ʊr-'won yo,
caari-o o-bo o o-**Babira**, bo-o ʊr-'won!

Shir piishitu wo ʊt-ma da-o gaan!†

¹¹ “Ya-ʊt-baab m-o ne ye ʊn hono o-dak yea 'ʊn ʊn tuk-mo ʊt-men, remen yatt-ye kuse m-o ʊn saw-to ʊn ye komo á.§

¹² Wu oog ʊt-saw deen to ʊn zinariya ʊn to ʊn azorpa ne, ʊn ta'ar-ye o-mok ne, ʊs-rwuumb se ʊn hwor ne, komo ʊn gund-to ʊn ye ne to ʊr-bon, ʊt-gund ne to m-deker, ʊn gund-ʊt jaas-to ne, ʊs-'yo ne se ʊn wús m-shi'igin go-ʊs ʊs-go, ʊn saw-to ʊn yin-ye ʊn rwoog-ne, ʊn kap o ʊn saw-to ʊn hwor ne to a shabe ʊs-'yo à, ʊn rem-se a zwo ne ʊn kwom-ʊt jaas-to à, ʊn rem-se ʊt-kwom ne, m-ta'ar ne.

¹³ Komo wu oog saw-to ʊn rem-se ʊs-co, ʊn rii-yo m-shi'igin ne, ʊn now-mo m-shi'igin ne, ʊn o-mur, ʊn rii-yo m-shi'igin ne to a m-aag o-**parakanse** à, m-ke ne, ʊn now-mo o-**zetun** ne, ʊn hyò-mo ʊn arkama-ne, ʊn suw-ye ʊn arkama-ne, ʊn na-ne, ʊn ca-ne, ʊn jok-ne, ʊn keke-to ʊn

† **Bor-ʊs op ʊs-eer:10 18:9-10** Hyen komo: Izik 26:16-17.

§ **Bor-ʊs op ʊs-eer:11 18:11** Hyen komo: Izik 27:31,36.

jok-ne, komo un hun-ne ne remen wu muute ye guw-ne.*

14 “Ya-ut-baab zeeru ka ne'a-wu, ‘Kap o un ka rem-se ur-bon se o shere yish à se egussute komo kap o un kwum-o ru un saw-ut ru ne to m-cop to egussute. Woà do to m-kum komo á!’

15 Ya-ut-baab ye kume o-kwum un saw-to ye ro wu m-bebe à, yea esen ur-hew ne, remen ye o-gyer o un ká zom-mo a m-nome un ka ne'a-wu à. Ye uṣ-kan, ye un tuk-mo ut-men.†

16 Ye m-zee,

“ ‘Rii-yo ur-'won!

Rii-yo ur-'won yo ka caari-o o-bo o!

O ro n-ga un cop un gund-to ur-bon to m-gwugwer à,

ur-matuku ne de un ho-mo un o-garura,
komo ur-matuku ne de un ho-m jaas-mo záá,
komo o ro un nom ut-duk un saw-to un zinariya,

un ta'ar ne ye un hwor komo

un rwuumb-se un hwor ne!

17 Amba da-o gaan kap o un kwum-o un o tae!’

“Myet-o un yan-hat-to m-ho un yan-da-mo un to ne, un ya-m-nak ne komo un kap o un bo un ye ro m-kum un ya-m-o ut-baab ne be-de m-sa à, yea es ur-hew ne.‡

* **Bor-uṣ op uṣ-eer:13 18:12-13** Hyen komo: Izik 27:12-13,22.

† **Bor-uṣ op uṣ-eer:15 18:15** Hyen komo: Izik 27:31,36.

‡ **Bor-uṣ op uṣ-eer:17 18:17** Hyen komo: Isha 23:14; Izik 27:26-30.

18 Yea 'un, da-o ye ro m-hyan un hye-de un ka
ra-o ro m-da n-ton à. Yea zee, 'A tak un m-hyan
o-bo untun o ka á!§

19 Yea 'un ye zor m-hu a nept tuk-mo ut-men
hoog ye. Komo yea zee,
“ ‘Rii-yo ur-'won, rii-yo ur-'won, kà bo-o caari-o!
Remen kà bo-o, yan-hat-o m-ho
ye kamaste hwor deen un bu-yo baab-to
un rem-se hun-ne ye un kà bo-o m-nom à.

Amba da-o gaan koyan sabre!*

20 Nom no o-zak, no ye ro ur-she'et n-Ton shir à,
nom no o-zak no yan-ba-m-kukop, **yan-Tom**
Yeso,

un **yan-Rwor un Ma-to Shir** ne.
Ur-kom Shir piishite o-**Babira** ut-ma
remen rii-yo o nomu no à! "†

21 Ka da-de wu ken ko-beeb-wu un **wan-tom-**
wu Shir wu kepsu o ken ta'ar-o o-gos o o woose
ta'ar-de un ur-na à. Wu jorbu o n-me m-sa, wu
zeeru,
“O-nip kaane

a jorbe o-**Babira** caari-o o-bo,
o m-'wons, bo um jorbe ka ta'ar-o à,
komo a do o-**Babira** m-hyan á.‡

22 Hun-ne a do m-hoge n-me o-**Babira** ras-o o-
moro,
un ya-ut-sep ne, un yan-hwuhwurug ne,
un yan-hur us-sherewa ne n-me un o-**Babira**
á.

§ **Bor-üş op uş-eer:18 18:18** Hyen komo: Izik 27:32. * **Bor-üş**
op uş-eer:19 18:19 Hyen komo: Izik 27:30-34. † **Bor-üş op**
uş-eer:20 18:20 Hyen komo: Kara 32:43; Irmı 51:48. ‡ **Bor-üş**
op uş-eer:21 18:21 Hyen komo: Irmı 51:63,64; Izik 26:21.

Komo a do hyan un wan-ce
kane ko wan-gaan á.

Komo a do hoge un ras-o ur-na n-me o-**Babira** á. §
23 Hun-ne do hyan ra-o ur-pitirra n-me o-**Babira**
á.

Komo cor-se o-zak un yan-rew-to un ge-ut pu-to
ne
a do se m-hoge un ka bo-o á.

Ya-ut-baab ye o-**Babira** ye ro caari-ne,
ye ro jiishte ya-ut-baab ye un hono o-dak kap
à,
komo un myot-us ru o o egusse myet-o ut-
dak!*

24 Un cow-se un ka bo-o kane a wuuse hyó-mo
un **yan-Rwor un Ma-to Shir** ye ur-takan
un yan-ba-m-kukop ne.

Kane komo a ho hun-ne un hono o-dak.”†

Bor-us op us-jero

Bongon-de Shir n-Ton

1 Bo to ka aragte à, um hoguru o-zaaz untun
cor-se un morog-de ut-moor n-Ton o Shir se ro m-
zee,

“Bom no Yawe!*

Gwu, m-seps ne, ur-beeb ne ro be-de Shir na!

2 Remen piish un ma-ut un wu hond hond to ro,
wu komo ko-yan-men-ut pus-to wu,

Wu sabursute o-**Babira** ká caari-wu un ko-kaar-
wu,

§ **Bor-us op us-eer:22 18:22** Hyen komo: Izik 26:13; Isha 24:8.

* **Bor-us op us-eer:23 18:22-23** Hyen komo: Irmí 7:34; 25:10.

† **Bor-us op us-eer:24 18:24** Hyen komo: Irmí 51:49. * **Bor-us
op us-jero:1 19:1** ut-Girik: Harrerruja.

Babira-o rakste hun-ne ye un hono o-dak
un bu-yo un ás-o un o.
Shir musute hun-ne ye un wu[†] ye ká ne'a-wu
hoomé à."‡

³ Komo cor-se un ye zeeru,

"Bom no Yawe!§

Hye-de un tuk-mo un ká bo-o daaru har da-o ba
m-ta."*

⁴ Sek-ye ur-kwooz un nass [24] un rii-ye un
hoog ne nass kwukturu ye bomuru Shir, wu ro
tara o-kwuur à. Ye 'yonsuru us-cor ye zeeru,

"**Amin!**[†] Bom no Yawe!"

⁵ A hoguru o-cor rwuun-mo un ká kwuur-o ro
m-zee,

"Bom no Shir na,
no guw-ne ye un wu kap,

Caari un rek-wu ne,
kap ye ro wu m-gyer à."‡

Ge-de un Ya o-Rwuug o-Ca

⁶ Ka da-de um hogu komo o-zaaz sa o zee o un
morog-de ut-moor, untun zaaz-o un ja-mo m-ho
mo m-sa, untun dwum-de o-dàkàr. Um hoguru ye
m-zee,

"Bom no Yawe!§

Remen Wan-Koyan na wu ro ut-gwomo,

[†] **Bor-us op us-jero:2 19:2** ut-Girik: guw-ne ye un wu. [‡] **Bor-us op us-jero:2 19:2** Hyen komo: Kara 32:43; 2Gwm 9:7. § **Bor-us op us-jero:3 19:3** ut-Girik: Harrerruja. * **Bor-us op us-jero:3 19:3** Hyen komo: Isha 34:10. [†] **Bor-us op us-jero:4 19:4** Wata: Yage to nomote kaane! [‡] **Bor-us op us-jero:5 19:5** Hyen komo: Bong 115:13. § **Bor-us op us-jero:6 19:6** ut-Girik: Harrerruja.

wu ro Shir Wa-ut-Gwomo kap!*

⁷ A nom no o-zak un yuyaw-mo ut-men ne,
a seps no wu!

Remen da-o woog o un ge-de un Ya o-Rwuug o-Ca,
komo ko-'ew zongsute.

⁸ A ya'ag ka ko-'ew-wu, wu cup gund-o m-rwon
o-pus o."

(Ka gund-o m-rwon o o-pus o ro un hek-o un rem-
us so-se se yan-ba-m-kukop nome à.)

⁹ Ka da-de **wan-tom-wu Shir** zeeru me. "Gen to
ka: 'Shir ya'ag ye ur-ho ye a bane ha-mo un ka ge-
de un Ya o-Rwuug o-Ca de à.' " Wu dooru komo
m-zee, "To ka to ro Ma-to Shir to o-nip."†

¹⁰ Ka da-de um heeru un na-se un wu um
bumut wu. Amba wu zeeru, "Ay, wo nom kaane
á! Me ko-guw-wu Shir wu, untun wo un or ru ne
ne, no ye su'e Yeso à. Kwuktu no Shir! Me un zee
kaane remen bo un ye ko'ote ma-ut Yeso à, ye ro
m-rwor yo **Kukt-o Shir** zee ye rur à."

Wu ken wu n-ton un jok-o pus-yo

¹¹ Ka da-de um hyanuru Ton-o shir tikshite,
komo jok-o pus-yo ro eso kaane. Ka wu daa ka
jok-yo à, jin-de un wu *Ko-yan-Ess ut-Ma komo Wa-
o-Nip*. Un men-ut pus-to wu ro un piish ut-ma
komo ur-gun ne.‡

¹² Yish-ye un wu untun rem-de o-ra, komo un
hi-de un wu ro ut-gond ne deen. Komo wu ro un

* **Bor-us op us-jero:6 19:6** Hyen komo: Izik 1:24; Bong 93:1;
97:1; 99:1. † **Bor-us op us-jero:9 19:9** Hyen komo: Mati 22:2-3.

‡ **Bor-us op us-jero:11 19:11** Hyen komo: Izik 1:1; Bong 96:13;
Isha 11:4.

de ken jin-de ne_gense. Ka jin-de yatt-wu_napu de á se_wu. §

¹³ Wu_cupste_ur-matuku de a mususse_m-hyó à. Jin-de un_ká con-de komo *Ma-to Shir*.

¹⁴ Buug-de un_karma-ne_ye_n-Ton shir ro_wu m-dore_n-ton un_jok un cop-to_út-gund ne_pus-to_puu.

¹⁵ O_ken magay-o_m-rye o_rwuunuru un_nu-o un_wu. Un_ka magay-o_wu reete_út-dak. Komo, “Wua_nom gwomo-to_un_ye_un ko-yo o-kwom.”* Komo wua_rwuute_caari-se_un ryaab-se Shir Wa_út-Gwomo Kap be-de un_hun-ne_untun net-wu_ro 'mo_un yakar-ye_us-'yo be-de a_un pot_út-us à. †

¹⁶ Un_matuku-de un_wu, komo un_kut-o_un_wu ne, a_gene_ka jin-de:

Ko-Gwomo-wu_un gwomo-ne, komo wu_jiishe m-sek be-de un_sek-ye à.

¹⁷ Komo um_hyanuru **wan-tom-wu Shir** ro_eso n-me_ur-ho. Wu_aaguru_eeg un_caari-o_o-cor_wu agnuru_kap o_un no-ye_ro_út-hukse_un kus-o_n-Ton shir à. Wu_zee, “Haan no, no_karge be-de un_ka caari-o_o-biki o_Shir o.

¹⁸ Haan no_no_tí ap-mo_un gwomo-ne, un_mo_un caari-ye_un karma-ne_ne, un_mo_un ya-ur-gun_ne, un_mo_un jok-ne, un_mo_un ye_ro_ye m-da ne_à, un_ap-mo_hun-ne_kap, guw-ne_un ye_ro_guw-ne_à, caari_un rek-ye_ne! ‡

¹⁹ Ka da-de um_hyanuru_ka nem-yo morogsute

§ **Bor-us op us-jero:12 19:12** Hyen komo: Dane 10:6. * **Bor-us op us-jero:15 19:15** Hyen komo: Bong 2:9. † **Bor-us op us-jero:15 19:15** Hyen komo: Isha 63:3; Jowe 3:13; Hyan 14:20. ‡ **Bor-us op us-jero:18 19:17-18** Hyen komo: Izik 39:17-20.

gwomo-ne ye un hono o-dak un karma-ne ye un ye ne, remen ye teet ur-gun un ka wu ro n-ton o-jok à, un karma-ne ye un wu ne.

²⁰ Amba a shipk ka nem-yo, mosse un ka wan-rwor un ma-to shir wu ut-bo wu ne wu nome saw-to o-made un ka nem-yo à. Be-de un ka saw-to o-made to wu durumse ye gokse napa-o un ká nem-yo, komo un ye kwukte zwo-o un wur-o un yo ne à. Kap yoor-mo un ye a jorbu ye n-me un mar-o un ta'ar-to un caari-o o-ra un hoog ne. §

²¹ A hooru karma-ne ye un ye o-magay o rwuune un nu-o un ká wu ro tara n-ton un jok-o o-pus yo à. Hon un no-ye n-ton myet ye reeru ap-mo un ká u-to bo ye cone à.

Bor ur-kwooz

Us-hak dugu-o gaan [1,000]

¹ Ka da-o um hyanuru wu ken **wan-tom-wu Shir** wu ro m-kergune rwuun-mo n-Ton shir. Wu ro un rii-yo un tiks-mo un ka kuub-o ur-duw o ne ut-kom, un caari-to ut-kwom ne to m-ke'et.

² Wu shipu ka hwo-yo, ka ko-mong-yo o-hwo-yo, yo ro **ko-Gwomo-wu un ya-ut-kot** à, wu ka'u yo n-te un ká kwom-to har us-hak dugu-o gaan [1,000].*

³ Ka **wan-tom-wu Shir** wu jorbu yo un ka kuub-o ur-duw o, wu tigurü yo wu rekeru taase **ko-Gwomo-wu un ya-ut-kot** wu do durumse un hun-ne komo, se ka hak-se dugu-o gaan [1,000] aragte. Ka hak-se arge a hosu wu ya o-da hiin.

§ **Bor-us op us-jero:20 19:20** Hyen komo: Hyen 13:1-18. * **Bor ur-kwooz:2 20:2** Hyen komo: Taka 3:1.

⁴ Ka da-o um hyanu ut-kwuur. Komo um hyanu ka hun-ne ye ro tara tara un ka kwuur-to à, a ya'ag ye gwomo-to un piish ut-ma. Um hyanuru komo hoog-mo un ye a kupre ut-hi remen tor-us Yešo à, komo un rwor un Ma-to Shir ne. Ye ro ka ye kwukte ka nem-yo á, ko sha-mo un yo á. Komo ye goks napa-o un yo un zwon-to un ye ko ne un kom-to un ye á. Ye muunuru un hoog ne komo, ye reeru ut-gwomo be-ur gaan un **Kiristi** ne har us-hak dugu-o gaan [1,000].†

⁵ (Margan-ne ye kusse à, ye ine un hoog ne á, se da-o ka hak-se dugu-o gaan se arge à.) O ka o ro ine-mo un margan-ne mo takan.

⁶ Ya-o-zak-ye, yan-ba-m-kukop, ye ro ur-kwukur ne be-de un ka ine-mo ur-takan mo. Mar-m ayoore-mo rott ur-beeb be-de un ye á, amba yea warag yan-Cow un kon-se Shir un **Kiristi**, komo yea re ut-gwomo un wu ne har us-hak dugu-o gaan [1,000].

Re ur-ho n-te un Gwomo-de ya-ut-kot

⁷ Da-o ka hak-se dugu-o gaan [1,000] arge, a hosune **ko-Gwomo-wu un ya-ut-kot** be-de a ka'u wu à.

⁸ Komo wua rwuun, wu durumsute hun-ne ye a cakarse hono o-dak à. Ye a m-aag, *Goog* un *Magoog*. **Ko-Gwomo-wu un ya-ut-kot** a karagsu ye ye teet ur-gun, komo moor-to un ye untun moor-to m-hyereg mo n-riib o m-sa.‡

† **Bor ur-kwooz:4 20:4** Hyen komo: Dane 7:9,22.

‡ **Bor ur-kwooz:8 20:8** Hyen komo: Izik 7:2; 38:2,9,15.

⁹ Ye semuru hono o-dak, ye rigumsuru hun-ne ye Shir un ka bo-o Shir ro m-was ne à. Amba ra-o kergunuru rwuun-mo n-Ton shir o reeru ye.

¹⁰ Ka da-de **ko-Gwomo-wu un ya-ut-kot** wu durumse ye à, a jorbu wu n-me un mar-o o-ra o-ro m-re un ta'ar-to un caari-o o-ra guwguw à, be-de a jorbe ka nem-yo à be-ur gaan un ka wan-rwor un ma-to shir wu ut-bo wu ne. Reeno ye he swo ur-koob m-tet, m-how ne, har da-o ba m-ta.

Piish un ma-to ur-kom

¹¹ Ka da-o um hyanu caari-o o-kwuur o ut-gwomo o-pus o. Um hyanuru wu ro tara n-ton o à. O-dak n-Ton o shir ne argu m-ege un co-o un wu komo a do to ne m-hyan à.

¹² Um hyanuru margan-ne, caari un rek-ye ne, ye eso eso n-her o un ka kwuur-o ut-gwomo o. A upsu ut-takurda, komo a upsuru ka takurda-o un hoog-o. A piishu margan-ne ut-ma un bo un rii-yo ye nome à, bo to ro gense n-me un ka takurda-to à. §

¹³ Sa-m rwunturu ye mare un mo à. M-mar un be-de ur-she'et de un marimar-ne ne to ma to rwunturu margan-ne ye un to. A piishi kowan ut-ma un gon rii-yo wu nome à.

¹⁴ Ka da-o a jorbu m-mar un be-de un she'et-de un margan-ne ne n-me un mar-o o-ra. Ka mar-o o-ra o ro mar-m ayoo-re-mo.

¹⁵ Kap bon wu jin-de un wu rwuune gense n-me un ka takurda-o un hoog-o á, a jorbu wu n-me un ka mar-o o-ra o.

Bor ur-kwooz o-gaan

Ton-o shir-o pu-o un dak-o pu-o ne

¹ Ka da-o um hyanu Ton-o pu-o un dak-o pu-o ne. Remen Ton-o n-ga un dak-o n-ga ne kap egussute, komo sa-m ro kon á.*

² Um hyanuru komo ka bo-o ba m-kukop o, Urusharima-o pu-o, o ro m-kergune rwuun-mo n-Ton be-de Shir. A gegursute o ut-duk bo ko-'ew ro m-geger remen campo un wu à.†

³ Komo um hoguru caari-o cor-o ro un cep ut-ma rwuun-mo un kwuur-o ut-gwomo o ro m-zee, "Gwot hur-o Shir un hun-ne ne n-me! Wua she'et be-ur gaan un ye ne. Komo ye warag hun-ne ye un wu. Shir komo un hi un de un wu wua she'et un ye ne, komo wu warag Shir-o un ye.‡

⁴ Wua pe'egu ye m-yish kap un yish-ye un ye. Mar-m mo kus komo á, ko tuk-mo ut-men, ko us-'won, ko m-hoog á, remen rem-us ut se ro na m-rwo un tuk-mo ut-men à, se aragsute."§

⁵ Ka wu ro tara un ká kwuur-o ut-gwomo à zeeru, "M-moka me m-nom un koyan pu-yo!" Komo wu zeeru me, "Gen yo ka, remen to ka ma-to um ruru wo à nip-o, komo hun-ne a hoks m-sheer un to."

* **Bor ur-kwooz o-gaan:1 21:1** Hyen komo: Isha 65:17; 66:22; 2Bit 3:13. † **Bor ur-kwooz o-gaan:2 21:2** Hyen komo: Isha 52:1; Hyan 3:12; Isha 61:10. ‡ **Bor ur-kwooz o-gaan:3 21:3** Hyen komo: Izik 37:27; Rewi 26:11-12. § **Bor ur-kwooz o-gaan:4 21:4** Hyen komo: Isha 25:8; Isha 35:10; 65:19.

⁶ Komo wu zeeru, “A komog! Me ro Arpa, un Omega ne.* Me ro ur-Takan ur-Buste ne. Kap ye ro un hoge o-**swoot** à, man 'ye ye yish-to ho-mo un hoog m-yar.†

⁷ Be-de un kowan wu re ur-ho de un **ko-Gwomo-wu un ya-ut-kot** à, yea kum ur-hes de o-kwum be un de. Man warag Shir o un ye, komo yea warag yakar re.‡

⁸ Amba ya-o-gyer, un yan-koob-de m-sheer ne, un ye ho hun-ne à, ya-o-ás, un ye ro m-yoos un saw-to made ne à, un kwukte m-gir ne komo kap ya-ut-bo, myet-o un ye gwuug-de un ye ka mar-mo o-ra o, o ro m-tuks un ta'ar-to un caari-o o-ra à. Mo ka ro mar-m ayoore-mo.”

Urusharima-o pu-o

⁹ Wan-gaan be-de un ka **yan-tom-ye Shir** nen ta'oor-ye yan-sheend-to a shoose to un re ur-koob ut-ta'oor à, to ur-kom wu haanuru be un de. Wu zeeru me, “Haan, man kutu wo ko-'ew, ne'a-wu un Ya o-Rwuug o-Ca.”

¹⁰ Ka **wan-tom-wu Shir** wu deku me un bu-yo **Kukt-o Shir** wu deetu me n-ton un o ken haag-o caari-o o m-pipir deen. Wu kutbu me o-Urusharima, bo-o ba m-kukop o ro m-kergune rwuun-mo n-Ton be-de Shir.§

* **Bor ur-kwooz o-gaan:6 21:6** Arpa, Omega: wata n-me Abacada ut-Girik. Arpa ro ur-takan komo Omega ro ur-buste. † **Bor ur-kwooz o-gaan:6 21:6** Hyen komo: Isha 55:1. ‡ **Bor ur-kwooz o-gaan:7 21:7** Hyen komo: 2Sam 7:14; Bong 89:26-27. § **Bor ur-kwooz o-gaan:10 21:10** Hyen komo: Izik 40:2.

¹¹ Ka bo-o komo a shoostu o un seps-mo Shir m-cucas ne cucas-mo un o nomog untun ta'ar-de un hwor, o-jaspa de ro us-myakt untun ur-madipi.

¹² A rigimshite o ut-ma to m-nu pirpir, us-ish ne op us-yoor, un **yan-tom-ye Shir** ne op un nen yoor yan-'er-de un ka ish-se. A genu jin-to un baag-ut op-ut yoor-to un hun-ne ye o-**Isra** un ka ish-se.

¹³ Komo ko yo ke riib-yo ish-us tet-se, ish-us tet ur-horan, ish-us tet ur-horim, ish-us tet o-baar, ish-us tet o-ye'er.*

¹⁴ Komo wur-o un ka bo-o a un ma o n-ton un shi'it-ut op un yoor-to ut-ta'ar. Komo n-ton un to kane a gene jin-to un **yan-Tom Yeso** op un yoor-ye un ka Ya o-Rwuug o-Ca yo.

¹⁵ Ka **wan-tom-wu Shir** wu nome ut-ma un me ne à, wu ro un ko-yo ur-me'es ne yo o-zinariya yo wu hette me'es un ka bo-o à, ish-se un o, un wur-se un o ne.†

¹⁶ Da-o wu me'ese o à, wu 'wos ko yo ke riib-yo hond hond yo ro un or rii-yo ne. Seeb-mo un o un hoob-mo un o ne, un pipir-mo un o ne ko o ke raag-o hond hond stadi dugu-us op us-yoor [12,000]‡ o.

¹⁷ **Wan-tom-wu Shir** me'esuru wur-se un o komo o rwunturu nu-mo o na-us zungu un kwooz-ut yoor us-nass [144],§ (un gon rii-yo hun-

* **Bor ur-kwooz o-gaan:13 21:12-13** Hyen komo: Izik 48:30-35.

† **Bor ur-kwooz o-gaan:15 21:15** Hyen komo: Izik 40:3. ‡ **Bor ur-kwooz o-gaan:16 21:16** Mer-ut dugu-o gaan un zungu-us nass [1,400] ko kiromita dugu-ut yoor un zungu-us yoor [2,200].

§ **Bor ur-kwooz o-gaan:17 21:17** Kaane a nom ur-hond us-na ne zungu us-yoor un op-us cind [216].

ne rotte un me'es un kashi ur-me'es à.)

¹⁸ A un ma wur-se un o un to ken ta'ar-to a maag ut-jaspa à to un hwor. Komo ka bo-o ne a maaru o un zinariya zak zak, komo o ma'asu us-myakt untun ur-madipi.

¹⁹ Komo a nomo shi'it-de un ka wur-o un ka bo-o ut-duk un gon ko de ke ta'ar-de un hwor de. O-jaspa de ro ur-takan un shi'it-de ut-ma. Ur-ayoore-de komo ur-sappaya, ur-atette-de ur-agat, ur-anasse-de ur-zumurudu,

²⁰ ur-ataane-de ur-onis, ur-acinde-de ur-karneriyan, ur-ata'yoore-de ur-kirisorat, ur-aere-de ur-berir, ur-ajerone-de ur-topas, ur-aope-de ur-kirisopuras, op-ur gaan jasin, op ayoore-de ur-ametis.

²¹ Ka ish-us op us-yoor se a nom se un rwuumb-se un hwor op us-yoor, ko o ke ish-o un rwuumb-o un hwor gaan a nomu o. Caari-yo un cow-yo un ka bo-o, un zinariya a ma yo zak zak, komo yo ro us-myakt untun ur-madipi.*

²² Me hyan **Pyo-o Shir** un ka bo-o á, remen Wan-Koyan Shir Wa-ut-Gwomo kap un Ya o-Rwuug o-Ca ne ye ye ro **Pyo-o Shir** o un ka bo-o.

²³ Ka bo-o ro un hoob-o ur-ho ko o-reng á, remen seps-mo Shir mo ro o m-caragse, ka Ya o-Rwuug o-Ca yo komo yo ro pitirra-de un o.†

²⁴ Hun-ne ye un hono o-dak a hewe ur-hew m-mok o un ka bo-o. Gwomo-ne ye un hono o-dak komo yea hante o seps-mo un ye n-me un ka bo-

* **Bor ur-kwooz o-gaan:21 21:18-21** Hyen komo: Isha 54:11-12.

† **Bor ur-kwooz o-gaan:23 21:23** Hyen komo: Isha 60:19-20.

O.[‡]

²⁵ An tige un ish-se un ka bo-o un ta-mo ur-ho á remen tet-mo m-rew kane á.

²⁶ Komo a hante myet o un m-seps un gos-to un hun-ne ye un hono o-dak ne un ka bo-o.Š

²⁷ Amba rii-yo m-kukop a kum m-cow n-me un ka bo-o á, ko komo koyan nom un rem-se un hu, ko wa-ut-bo, se de ye a gene jin-to un ye n-me un ka takurda-o un hoog-o un ka Ya o-Rwuug o-Ca yo à.*

Bor ur-kwooz uṣ-yoor

Roog-o un ho-mo un hoog

¹ Ka da-de **wan-tom-wu Shir** kutu me roog-o un ho-mo un hoog, mo uṣ-myakt untun ur-madipi mo rwuunte be-de un kwuur-o ut-gwomo to Shir un to un Ya o-Rwuug o-Ca ne.*

² Mo m-ja n-tete de un caari-yo un cow-yo un ka bo-o. Un ko yo ke riib-yo ká roog-o 'yo-o ro kon yo un hoog, yo ro un mat ur-mat so-o op un yoor hak gaan. Ko yo ke reng-yo yo ro m-mat so-o gaan. A un nom uṣ-baat un wá-to un ka 'yo-yo remen taasté un gom-se un hun-ne ye ut-dak kap.†

‡ **Bor ur-kwooz o-gaan:24 21:24** Hyen komo: Isha 60:3. § **Bor ur-kwooz o-gaan:26 21:25-26** Hyen komo: Isha 60:11. * **Bor ur-kwooz o-gaan:27 21:27** Hyen komo: Isha 52:1; Izik 44:9.
* **Bor ur-kwooz uṣ-yoor:1 22:1** Hyen komo: Izik 47:1; Zeka 14:8.
† **Bor ur-kwooz uṣ-yoor:2 22:2** Hyen komo: Taka 2:9.

³ Un ká bo-o, a kum rii-yo Shir huú ye nu-o yo-o á, remen kwuur-o ut-gwomo o Shir un Ya o-Rwuug o-Ca ne-o ro káne. Guw-ne ye un wu komo yea kwuktu wu.‡

⁴ Yea hyen co-o un wu, komo a gen jin-de un wu un zwon-to un ye.

⁵ Tet-m mo kus kaane á. Yatt-yo nusu ye un ma-to ur-pitirra ko cucas-mo ur-ho á, remen Wan-Koyan Shir wu he m-warag cucas-mo un ye. Komo yea re ut-gwomo har da-o ba m-ta.§

⁶ **Wan-tom-wu Shir** zeeru me, “Ka yo o hoge à nip-o, komo to wooste a sher un to. Wan-Koyan Shir ya’ag yan-Rwor un ma-to un wu jaab-o ut-men un bu-yo Kukt-o un wu. Wu tomonte wan-tom o un wu, remen wu kututé ká guw-ne ye un wu ye rii-yo he m-kor ba m-jime à.”

Yeso roon

⁷ “Gwot me ka komo robe, ba un naas o-da! Shir ya’ag ye ur-ho bo un ye ro o-dorotte un ma-to un hyan-o co to un ka takurda-o à.”

⁸ Me wu **Yohana**, me hyane um hoge, kap ka rem-se. Da-o um hoge komo um hyen se à, um heeru un na-se un **wan-tom-wu Shir**, wu kutu me ka rem-se à.

⁹ Amba wu zeeru me, “Taase o kwuktu me á! Me ko-guw-wu Shir wu, untun wo un or ru ne un **yan-Rwor un Ma-to Shir**, har ma kap un ye nome dorotte-o un yo ro gene ne un kà takurda-o à. Kwuktu no Shir cot!”

‡ **Bor ur-kwooz us-yoor:3 22:3** Hyen komo: ZeKa 14:11; Taka 3:17. § **Bor ur-kwooz us-yoor:5 22:5** Hyen komo: Isha 60:19; Dane 7:18.

10 Ká da-de wu zeeru me, “Taase o wuke ka ma-to un hyan-o co-o to gene à, remen da-o nomoste yow yow.

11 Myet ko-yan-men-ut jaas-to wu senge men-ut jaas-to to un wu, wu ro yo-wu à, wu senge nom un rii yo-yo. Wan-nom un rii-yo ur-bon, wu senge nom un rii-yo ur-bon, komo wu ro ba m-kukop á, wu senge she'et-de un wu ba m-kukop.”*

12 “Gwot, me ka robe ba un naas o-da! Komo 'yons un de ro be un de, man tope kowan gon rii-yo wu nome à.†

13 Me ro Arpa, un Omega ne‡ Me ro ur-Takan ur-Buste ne, ur-Shi'it ur-Kom ne.§

14 “Shir 'ye ye ur-ho ká ye so'ose matuku-ut seeb-to to un ye à. A 'ye ye keer-de m-cow un ish-se un ká bo-o caari-o remen ye reet mat-de un 'yo-yo un hoog.*

15 Amba ká ye muute hi-de un ye ya-m-kukop à, ye ro n-do un ka bo-o:

Ka ye yoose weer-se o-made,

Ya-o-ás,

Ye hoome hun-ne à,

Yan-kwukte m-gir, un

Ya-ut-bo ne.

16 “Me, Yeso, um tombute **wan-tom-wu Shir** re wu heetbu no kà tom-o remen **yan-dor Yeso**.

* **Bor ur-kwooz us-yoor:11 22:11** Hyen komo: Dane 12:10.

† **Bor ur-kwooz us-yoor:12 22:12** Hyen komo: Isha 40:10; 62:11; Bong 28:4; Isha 40:10; Irmi 17:10. ‡ **Bor ur-kwooz us-yoor:13**

22:13 Arpa, Omega: wata n-me Abacada ut-Girik: Arpa ro ur-takan komo Omega ro ur-buste. § **Bor ur-kwooz us-yoor:13**

22:13 Hyen komo: Hyan 1:8; Isha 44:6; 48:12; Hyan 1:17; 2:8.

* **Bor ur-kwooz us-yoor:14 22:14** Hyen komo: Taka 2:9; 3:22.

Me un rwuun so un baag-o ko-Gwomo **Dawuda** komo me ro wan-re un cim-yo un gwomo-ut **Dawuda**. Me ro *Myar-yo m-cucar yo n-Sot.*†

¹⁷ **Kukt-o Shir** un ko-'ew ne ro m-zee, "Haan!" Yage komo bo un wu hoge to ka à, wu ma wu zee, "Haan!" Yage bo un wu ro m-hoge un **swoot-o** m-ho à wu haan: kap wu cone wu su à, wu su m-yar be-de un ho-mo un hoog.‡

Ma-to ur-buste

¹⁸ Me, **Yohana**, me un nak un to-to un kap wu hoge ma-to un rii-yo he m-kor un co à to un ka takurda-o à unze: Urege wu doog yo ken rii-yo n-ton un to, Shir a doo wu swo ur-koob de a gene un ka takurda-o à.

¹⁹ Komo bo un wu haabe yo ken rii-yo ro un ka takurda-o à, Shir a dos gwuug-de un wu de un mat-de un 'yo-yo un hoog. Komo Shir a dos gwuug-de un wu de un ka bo-o o un ba m-kukop o. Um geneste ka rem-us yoor-se n-me un ka takurda-o. §

²⁰ Ka wu ko'ote unze ka rem-se kap nip-o à, wu zeeg, "Eba, um robe hor-m-hor!"

Amin. Haan, Wan-Koyan Yeso!

²¹ Yar-m Yeso Wan-Koyan ro un no ne kap! **Amin!**

† **Bor ur-kwooz us-yoor:16 22:16** Hyen komo: Oog 24:17; Isha 11:1,10; 2Bit 1:19; Hyan 2:28. ‡ **Bor ur-kwooz us-yoor:17 22:17**

Hyen komo: Isha 55:1. § **Bor ur-kwooz us-yoor:19 22:18-19** Hyen komo: Kara 4:2; 12:32.

ut-Hun

The New Testament in the ut-Hun language of Nigeria

copyright © 2017 Wycliffe Bible Translators, Inc.

Language: ut-Hun

Contributor: WBT Central Zone

All rights reserved.

2025-07-09

PDF generated using Haiola and XeLaTeX on 26 Jul 2025 from source files
dated 9 Jul 2025

c0c13181-081b-50cb-89bb-9a36796100b2